

„TAVAK ÉS LIGETEK A HATÁRMENTÉN, A SZAMOS HOLTÁGAK REVITALIZÁCIÓJA”

című projekt
HURO 0602/096

IDEGENFORGALMI TANULMÁNYA

Támogatta az INTERREG III/A. Magyarország – Románia Határon Átnyúló Szomszédsági Program 2004-2006.

Cross-border Cooperation Programme
MAGYARORSZÁG - ROMÁNIA
MAGYARORSZÁG - SRBIJA I CRNA GORA

„TAVAK ÉS LIGETEK A HATÁRMENTÉN, A SZAMOS HOLTÁGAK REVITALIZÁCIÓJA”

című projekt
HURO 0602/096

IDEGENFORGALMI TANULMÁNYA

Készítette: EURO-HU PROJECT S.R.L.
447119 Caraseu Comuna, Culciu Nr. 404.
Románia/Romania
E-mail: eurohuprojects.r.l@gmail.com

FELSŐ-TISZA-VIDÉKI KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS VÍZÜGYI IGAZGATÓSÁG

4400 Nyíregyháza, Széchenyi u. 19.
Magyarország/Hungary
Tel./Fax: +36 42/502-200, 42/502-202, E-mail: titkarsag@fetikovizig.hu

TARTALOMJEGYZÉK

I. Előzmények	5
II. Idegenforgalmi tanulmány célja	6
III. Helyzetfeltárás	7
III.1 Érintett községek bemutatása, történeti áttekintés	7
III.1.1 Erdőhát történeti, néprajzi hagyományai	8
III.1.2 Csegöld	9
III.1.3 Csengersima	10
III.1.4 Császló	11
III.1.5 Gacsály	11
III.1.6 Zajta	12
III.2 Földrajzi elhelyezkedés, megközelíthetőség	12
III.3 Községek demográfiai helyzete	14
III.4. Gazdasági helyzet	17
III.4.1 Ipar, mezőgazdaság	19
III.4.2 Szolgáltatások	21
III.5 Turisztikai adottságok	21
III.5.1 Turisztikai vonzerők	21
III.5.1.1 Természetes vonzerők	22
III.5.1.2 Ember alkotta vonzerők	25
III.5.2 Turisztikai szolgáltatások	32
III.5.2.1 Szálláshelyek	32
III.5.2.2 Vendéglátóhelyek	33
III.5.2.3 Programkínálatok	33
IV. Turisztikai helyzet SWOT-ANALÍZISE	34
V. Tavak és ligetek a határmentén, a Szamos holtágak revitalizációja című projekt bemutatása	37
V.1 A Szamos-folyó és holtágai	37
V.2 Csegöld – Csengersima Ökopark fejlesztés igénye	39
V.3 Projektelemekek bemutatása	40
VI. Fejlesztési javaslatok megfogalmazása	44
VI.1 Térségre jellemző turizmus típusok bemutatása	44

VI.2 Fejlesztési stratégia és projektjavaslatok	46
I. Prioritás: Természeti adottságokra épülő turisztikai programok kidolgozása és népszerűsítése	46
II. Prioritás: A községek turisztikai fogadóképességének fejlesztése	51
III. Prioritás: Régi hagyományok, kézműipari mesterségek megőrzése	53
IV. Prioritás: Helyi (tájjellegű) mg-i termékek készítése és piacra jutásának megteremtése	55
V. Prioritás: Humán erőforrás fejlesztés, helyi lakosok képzése, identitástudat növelése	56
VI. Prioritás: A térség imágenek és marketingjének javítása	57
VII. Összegzés, a projekt várható turisztikai hatása	60
VIII. Felhasznált irodalomjegyzék	62
IX. Mellékletek	63

I. Előzmények

Jelen dokumentum a Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság Idegenforgalmi Tanulmánya, mely az INTERREG III/A Magyarország – Románia és Magyarország – Szerbia – Montenegró Határon átnyúló Együttműködési Program HURO/0602/096. számú „Tavak és ligetek a határmenten, a Szamos holtágak revitalizációja„ című projekt keretében a programban résztvevő partnerek, személyek által megfogalmazott turisztikai célkitűzéseket mutatja be. A Csegöld – Csengersima ÖKOPARK fejlesztési projekt mentén részletesen ismerteti a községekben végrehajtandó konkrét intézkedéseket és áttekinti a megvalósítás keret- és feltételrendszerét. Az Ökopark Térségfejlesztési Program közel fél éves munkának az eredménye, mely során az ERBO PLAN Kft. által kidolgozásra kerültek az érintett települések turisztikai fejlesztésének alapjául szolgáló dokumentumok, tervrajzok és vízjogi engedélyek.

Az idegenforgalmi tanulmány készítése során arra törekedtünk, hogy figyelembe vegyük a kistérségre már korábban elkészült, hasonló jellegű tanulmányok, fejlesztési dokumentumok legfontosabb megállapításait. Ezek közül kiemelkedő szerepet töltött be „A Fehérgyarmati Kistérség Területfejlesztési Programja”, a *”Csegöld – Csengersima Ökopark” Térségfejlesztési Program, valamint „A Túr-folyó menti kistelepülések felzárkóztatását segítő idegenforgalmi és tájvédő rehabilitációs program.”*. A tanulmány elkészítésénél alapelveként követtük, hogy lényegre törő, rövid, érthető megfogalmazásokat használjunk, kerüljük a felesleges leírásokat.

A tanulmány elkészítését a községek helyzetelemzése (adatgyűjtés, információk rendszerezése, ötletbörze, vitafórum) előzte meg. A tanulmány elkészítése során az érintett községek vezetői, vállalkozói és civil szervezetei többször értekeztek a fejlesztési célok tartalmi elemeivel kapcsolatban. Mindnyájukat a tenni akarás készítette, hiszen térségük egyik kitörési pontjának a Csegöld – Csengersima Ökopark megvalósítását látják.

Az idegenforgalmi tanulmány több részből áll össze. Először a projektben érintett községeket mutatjuk be, majd áttekintjük a helyzetfeltárás legfontosabb eredményeit: bemutatjuk a községek táji adottságait, gazdasági, társadalmi, szociális jellemzőit, települési és közlekedési infrastruktúráját. A helyzetfeltárás során a turisztikai helyzetre jellemző legfontosabb megállapításainkat SWOT-ANALÍZIS -ben összegezzük. Ezután a Csegöld – Csengersima Ökopark térségre gyakorolt jövőbeni turisztikai hatásait vizsgáljuk, s végül meghatározzuk a követendő fejlesztési stratégia legfontosabb irányvonalait, projektjavaslatokat hozzárendelve.

II. Idegenforgalmi tanulmány célja

Az **idegenforgalmi tanulmány elkészítésének általános célja**, hogy erősödjön a térségi kohézió, melynek eredményeképpen munkamegosztás alakulhat ki a községek szereplői, az önkormányzatok, a gazdasági szervezetek, a civil szféra, és az érdekvédelmi szervezetek között. Ezáltal egy lassan, de stabilan épülő kapcsolatrendszer eredményeként elérhető, hogy nem rivalizálás, és széthúzás lesz a települések között, hanem egészséges versenyszellem alakul ki. A községek felemelkedésének alapját a természeti erőforrások adhatják, melyet a helyi emberek kitartó munkája tesz egészsé. Hosszabb távon csökkenhet a népességfogyás, s a magasan kvalifikált fiatalok nem hagyják el a térséget, mert helyben megfelelő életlehetőséget találhatnak. Itt alapítanak majd családot, itt kamatoztatják majd megszerzett tudásukat, s megerősödhet a települések népességmegtartó ereje.

Az **idegenforgalmi tanulmány elkészítésének konkrét célja**, hogy a települések számára a fejlődést a természeti és kulturális adottságok intenzívebb kihasználása jelentheti olyan turisztikai attrakciók kialakításával, ami fizetőképes vendégeket tud vonzani hosszú távon is. A cél egy komplex turisztikai koncepció kidolgozása és későbbi megvalósítása, ami igazán jelentős attrakciót csak úgy jelenthet – külföldi és belföldi vendég számára egyaránt – ha a lakosság, a turisztikai vállalkozások és az önkormányzatok együttes erővel próbálják meg megoldani. Az Ökopark egyszerre adhat lehetőséget a természeti értékek védelmére, bemutatására, kikapcsolódásra, táji értékek, hagyományok továbbélésére. A tanulmány legfőbb célja, hogy a községek a programban elkészülő tervdokumentációk birtokában a Csegöld – Csengersima Ökopark projektet továbbfejlesszék, az általunk megfogalmazott projektötletre pedig újabb forrásokat kutassanak fel.

A tanulmányban az alábbi fejlesztési alapcél, misszió került megfogalmazásra: „A környezet által kínált lehetőségek kihasználására, valamint a terület sajátos előnyeire építve az önfenntartó társadalmi-gazdasági fejlődés feltételeinek megteremtése, egyenlő esélyeket biztosítva az érintett községek területén”.

Az Idegenforgalmi tanulmány stratégiai céljai:

1. A térségben élők addicionális jövedelemhez juttatása. A helyi mikro-vállalkozások számára kiegészítő, alternatív jövedelemszerzési lehetőségeket biztosító tevékenységek meghonosulása.

2. A táji értékek, a környezeti minőség megőrzése és javítása, különös tekintettel a védett természeti területekre és a Szamos-holtágak állapotára.
3. A táji, természeti értékekre, hagyományokra, valamint a szomszéd tájegységek turisztikai vonzerőire épülő integrált turisztikai kínálat kialakítása. Az Erdőhát természeti értékeinek széles körben történő megismertetése, kereslet generálása.
4. A már meglévő turisztikai szolgáltatások körének bővítése és minőségének javítása.
5. A kulturális és épített értékek megőrzése, a helyi hagyományok ápolása.
6. A térségi kohézió erősítése.
7. A térségi identitás tudat kialakulása, térségmarketing, a térség belső erőforrásainak piacképessé válása. A lakosság szakmai ismereteinek, kulturális színvonalának és informáltságának növelése, tudatformálása, életmódjavulás (különös tekintettel a kisebbségi, roma lakosokra).
8. A hármas határ menti fekvés és az élénk határforgalom versenyelőnyvé válása.

Meggyőződésünk szerint munkánk akkor lesz eredményes, ha az idegenforgalmi tanulmány a turizmusba befektetni szándékozókot projektjeink megvalósítása irányába orientálja, segíti a tőke térségbe való vonzását, elősegíti az összefogást és az együttműködést a határtérség turizmusban érdekelt vállalkozói, szervezetei és önkormányzatai között, valamint összefoglalást nyújt a határ két oldalán a turizmus-fejlesztésben tevékenykedő szervezetek számára a közös célok megvalósítása érdekében megtenni szükséges lépésekről.

III. Helyzetfeltárás

III.1 Érintett községek bemutatása, történeti áttekintés

A „Tavak és ligetek a határmentén, a Szamos holtágak revitalizációja” című projekt 5 magyarországi és 3 romániai község partnerségével jött létre. A projekt és egyben a partnerség vezetője a *Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság* és a *Szabolcs-Szatmár-Beregi Természet – és Környezetvédelmi Értékőrző Alapítvány*.

A programban résztvevő partnerek:

1. Csegöld Község Önkormányzata
2. Csengersima Község Önkormányzata
3. Császló Község Önkormányzata

4. Gacsály Község Önkormányzata
5. Zajta Község Önkormányzata
6. Hortobágyi Nemzeti Park

III.1.1 Erdőhát történeti, néprajzi hagyományai

A projektben érintett községek a **Túrmelléki - Erdőhát kistájhoz tartoznak**, mely a Szatmári-síkság néprajzi tájegységeinek egyike. A sajátos kultúrájú kistáj hazánk északkeleti szögletében, a Tisza és a Szamos által közrefogott Szamosközben fekszik. Északon a Tiszaháttal, dél-nyugaton a Szamosháttal szomszédos. A keleti országhatár felőli részeit az erdőhátiak Túrhat és Palágyás néven emlegetik. A vizek szabdalta vidék földhátait a 19. század elején még gyümölcsfákban gazdag erdőségek, sűrű tölgyesek borították. Az Árpád-korban megtelepült népesség falvainak többsége erdőirtásokon épült a 11-14. században. Az ökológiai adottságok következtében az itt élők évszázadokon át főként állattartással, erdőgazdálkodással, halászáttal, gyűjtögetéssel foglalkoztak. A szántóföldi művelés és gabonatermesztés csak a 19. század utolsó harmadában zajló vízszabályozások, lecsapolások után vált számottevővé.

Az erdőháti népet földrajzi helyzete, elsősorban a délkeletre húzódó átjárhatatlan Ecsedi-láp megkímélte a török hódoltság idején (1526-1699), az ismétlődő tatárbetöréseket azonban megszenvedte (utoljára 1717-ben). A 17. századvégi kuruc időkben és a Rákóczi-szabadságharcban (1703-1711) hadszínterré vált. Az erdőháti öregek még ma is beszélnek az 1703. július 14-i csatáról, arról, hogy II. Rákóczi Ferenc átkelven a Tiszán, Tiszabecsnél aratta első győzelmét. A kuruc csapatok toborzásában és a függetlenségi háború kirobbantásában vezető szerepet játszott a szomszédos Tarpán született Esze Tamás, majdani ezredes. Az erdőháti lakosság sorsát és kultúráját meghatározta az a körülmény, hogy feudális kötöttségei - földesurai, a Báthoriak, a Bethlenek, a Rákócziak révén a Partiumhoz és Erdélyhez fűzték. Közigazgatásilag hosszú időn át a Partiumhoz tartozott, gazdasági kapcsolatai is arra irányultak. Mivel az Alföld felé a mocsarakon át nem vezetett út, főként Szatmárnémetibe jártak piacra és vásárra. Világuk 1920-ban a trianoni új országhatárral keleten is bezárult. Következésképpen **Erdőhát Magyarország egyik leghagyomány-örzőbb vidékévé vált.**

Az erdőháti kultúra alakulásában fontos szerepet játszott a 16. századtól teret hódító református vallás és a lakosság sajátos társadalmi összetétele. Az itteni falvakban igen sok kisnemes élt. A 18. századvégi adatok szerint Szatmár megye községeiben a családok 29%-a nemesi rangú volt. Számuk a 19. század eleji erdőháti falvakban ennél is magasabb. Botpaládon például a házak 68%-ában, Uszán

a házak 76%-ában laktak nemesek. Egytől száz holdig terjedő nagyságú kisbirtokaikon gazdálkodva, nagy részük valódi hétszilvafás volt. Életmódjuk alig különbözött a parasztokétól. Befolyásuk mégis jelentős, mert az utóbbiak mindig a birtokos nemesekre tekintettek, akikhez rokoni szálak is fűzték. Így kultúra közvetítő szerepet tölthettek be a jobbágyi és az úri osztály között. Az 1848-as jobbágyfelszabadítás és a nemesi kiváltságok eltörlése után pozitív hatásuk szertefoszlott, ugyanis a nemesi múlthoz való ragaszkodásuk a hagyományok megmerevedéséhez vezetett.

Az 1960-as évek végén a múzeológiai kutatások az erdőháti falvakban még annyi tárgyi és szellemi emléket rögzítettek, hogy szinte hiánytalanul rekonstruálhatták a középkori hagyományokon nyugvó 19. századi életformát. A vidék falvaiban máig tanulmányozható a 14. századra rögzült településforma. A **középkori eredetű 200-500 lelkes kis községek egy-két utcából állnak**. A keskeny telken ülő házak sora a templom körül térré bővül. Az udvarokon sok, funkció szerint elkülönülő épület található. A legfontosabb építőanyag a tölgyfa volt. A házakat az 1850-1880-as évekig gerendatalpra emelték. A talpfákba csapolták a falak gerendavázát, amit függőleges vesszőfonással töltöttek ki, és vastagon betapasztottak sárral. Emellett egy-két korábbi, gerendából ácsolt, ún. boronafalú ház is megérte a 20. századot. A kisméretű lakóépületek többsége szobát, konyhaszerű pitvart és kamrát foglalt magába. A középső helyiség, a konyha bejárati része gyakran fallal elválasztott nyitott előtér volt, s ebből a fedett tornácheugróból nyíltak a ház helyiségei. A 19. század derekától lassan divatossá vált a fatornác. Ekkortájt kezdett nagyobb mértékben meghonosodni a kémény is. A 19. század elején a házak többsége még anélkül készült. A szobákat az erdélyi házakhoz hasonlóan kandallóval fűtötték, amelynek füstjét a konyhába, illetve a konyhán át a padlásra vezették. Az erdőháti ház átmeneti helyet foglal el az Alföld és Erdély nagy történelmi házvidékei között. A házbelső az egyszerűség, az alacsony ácsolt bútorok és a házilag készült tárgyak nagy száma jellemzi. Paraszti körben errefelé a 19. században még nem terjedt el a vendégváró, presztízs célt szolgáló tisztaszoba. A lakóhelyiség berendezése párhuzamos, amit a két oldalon elhelyezett, utcai falig érő ágyak határoznak meg. Jellegzetes darabja az ablak alatt álló, majd kétméteres hosszúláda és a sok helyütt megtalálható almárium.

III.1.2 Csegöld

Nevet valószínűleg a XV. századból ismert Chegewldy nemesről kapta. A község első név szerint ismert lakosa 1209-ből Timár nevű ember volt. A XVIII. század elején, a Rákóczi szabadságharc korában találjuk meg a mostani lakók őseinek nyomait. 1707-ben egy református tanító vezetésével telepszenek le az első családok. 1810-ben ezt írta Szirmai Antal, aki Szatmár vármegyét mutatta be:

"Szántóföldjei kövérek, rétjei jók. Legelője kövér, itatója alkalmas. Szép erdeje van, a határban kenderáztató vize. A Szamos szigetén szép gyümölcsösei. Szántóföldjeit gyakran járja a víz, mely sokszor elborítva, sok károkat tészén." A község a történelem folyamán többször gazdát cserélt. Tulajdonosai voltak pl. a Báthoryak, Zudariak, Drágffiak, Csákyak. A település legutolsó tulajdonosa: báró Vécsey Aurél volt egészen 1945-ig.

A község 1974-től a Jánkmajtisi Nagyközségi Közös Tanács társközsége volt, az 1990-es önkormányzati választásokon nyerte vissza önállóságát. A társközségként eltöltött 16 év alatt elmaradt beruházások, felújítások, valamint az infrastruktúra nagyütemű fejlődése gyors változást hozott a község életében. Megépült a gázvezeték, a telefonhálózat, az utakat szirlad burkolattal látták el, bővítettek az iskola épületét, kialakították az Idősek Klubját, felépült a gyógyszertár, változott a falukép. A községben egyetlen emlékmű található, amit a két világháborúban elesett katonák és elhurcoltak emlékére készítettek.

III.1.3 Csengersima

A község a forrásokban 1327-ben tűnik fel, amikor Erzsébet asszony a falu egynegyedét, mint nászhozományt fiainak átengedte. A XIII. századból fennmaradt temploma a bizonyossága annak, hogy az első említésnél jóval korábban keletkezhetett. Hajdan Nagy- és Kissima volt, mindkettőt a Mikolai család birtokolta. 1331-ben a Szárazberekai és Simai családok osztoztak meg rajta. 1339-ben Szárazberekai Lászlót hamis pénzverésért megégetésre ítélte I. Károly, s birtokait Tamás erdélyi vajdának adományozta. Testvérei azonban megtartották a maguk részét, így 1362-ben az utód nélkül meghalt János vagyonát megszerezték. Ezután egészen a XIX. század közepéig a Mikolaiak maradtak itt a fő birtokosok. A XVIII. században birtokot szereztek a Mikolai család leányutódai révén a Korda, Szodorai, Gáspár, Mándi és Szirmai családok is. A települést a Rákóczi - szabadságharc, az 1709. évi pestisjárvány és az 1717. évi tatárbetörés szinte elnéptelenítette. Lakói a közeli Rozsályi és Szatmári várban kerestek menedéket. A XX. század elején Vécsey Aurélnak és Pap Kálmánnak volt itt jelentősebb földbirtoka. Az 1911-1913. évi névtárak szerint 422 református és 72 más vallású lakója volt.

Csengersima az 1860-as években közigazgatásilag a Szamosközi, az 1870-es évektől a Fehérgyarmati II., a XX. században előbb a Csengeri, majd 1969-től a mátészalkai járáshoz tartozott. Az 1920-as években körjegyzőségi székhely volt, hozzátartozott Csegöld és Nagygyéc. 1981-ben Csengersimához csatolták Nagygyécet. 1989-től Csenger város tanácsához tartozott Csengerújfaluval, Komlódtótfaluval, Szamosangyalossal, Szamosbeccsel, Szamostatárfalvával együtt. Jelenleg körjegyzőséget alkot

Komlódtótfalu és Szamosbecs településekkel együtt. Csengersima legújabbkori fejlődésében sokat jelentett a közeli magyar-román határátkelő megnyitása, majd bővítése.

III.1.4 Császló

Eredetileg Chazlomonostora néven említik, neve valószínűleg a cseh eredetű Caslav = jövevény szóból alakult ki. Régóta lakott, monostoros hely volt. Írásos emlékek először 1378-ban említették. A Káta nemzetség birtoka volt, még 1446-ban Csarnavodai István és rokonait iktatták be a birtokába. A beiktatás során a másik részbirtokos, Székely Péter fia Tamás részére végzett vizsgálat megállapította, hogy van itt „**egy monostor**, boltozata romladozott, tető és torony nélkül”. A Csarnavodaiak 1471-ben még egy részét birtokolták. A XVI. század végén Károlyi Zsuzsanna egy a Csaholyi családtól örökölt jobbágytelkéről végrendelkezik. Ugyanakkor a Rozsályi Kunoknak is volt egy része belőle. A Károlyi család a XVII. század folyamán is birtokosa maradt. A XVII-XVIII. század fordulóján elpusztult, a XVIII. században sem az országos összeírásokban, sem az urbáriumokban nem szerepel. Később újratelepítették. Jelentőségére utal, hogy **1671-ben a településen megyegyűlést** is tartottak.

III.1.5 Gacsály

A település és környéke már a **bronzkorban** is lakott volt, mivel határában bronzkori leletek is kerültek felszínre. Nevét írásos alakban 1263-ban találjuk először az oklevelekben. A XIV. század elején már egyházát is említik. 1332-ben nevét Gachal-nak írták. A település egykor a Gutkeled nemzetségbeli Gachály családé volt. A XV. században a Kusalyi Jakcs és a Csáky családé. 1421-ben Csáky György, a székelyek ispánja kapott benne birtokot. 1427-ben Kusalyi Jakcs Mihály-tól Gacsályi Tamásnak ítélik oda. 1459-ben a Bornemisza családbelieket iktatták be egyes részeibe, 1476-ban pedig a szántai Becsky családot. 1504-ben a Rozsályi Kún János kap benne részt, 1569-ben pedig Messel András és Salgay Bálint. A XVII. században a Bárczay, Leövey, Maróthy család, Gacsályi, Kökényesdy és más családoké. 1717-ben a török-tatár háború alatt annyira elpusztult, hogy csak 5-6 ép ház maradt benne. Hamarosan azonban újratelepült, s az 1700-as évek végére újra jelentős község. Az 1700- években a Madarassy, Szilágyi, Papp, Egry, Leövey, Sepsy, Lipcsey, Osváth, Ujhelyi, Székely, Böloni Nagy, és a Maróthy családoknak van benne tulajdona. A XX. század elején Maróthy Sándor és Madarassy Sándor a település tulajdonosa.

III.1.6 Zajta

Neve feltehetőleg a latin eredetű Zacheus - Zakeus személynév megrövidülésével és a -ta képzőbókor hozzáadásával jött létre. Ez héber eredetű, jelentése: igazságos, ártatlan. Nevét 1461-ben is Zayha alakban írták. Régóta megült hely, amit igazolnak a falu északi részén kiemelkedő földhátból az 1971. évi töltésépítési munkák során előkerült lakógödörök: a 15-20 újkő-kori gödör mélyített, csipett díszítésű fazekakat, hengeres nyelű agyagkanalat, láb formájú talpas tálkát rejtett. 1314-ben a Guth-Keled nemzetség birtokai közé tartozott, az Atyai és a Rozsályi Kun családok bírták, amelyek 1476-ban megvásárolták a Gacsályiak részeit is. Ettől kezdve a rozsályi uradalom tartozéka volt. Többször is elpusztult, 1671-ben pl. Strassaldo generális pusztította el, akkor a lakosai új helyre költöztek. Zajta puszta maradt 1767-ig, amikor birtokurai Erdőd vidékéről svábokat telepítettek bele. Szatmár vármegye katonai leírásában (1782-85) ezt olvashatjuk róla: A síkságon fekszik sűrű, magas törzsű tölgyerdőnél, amelyben csak a kijelölt utak járhatók. Fényes Elek a Geographiai szótárában (1851) így írta le: Szatmár vármegyei német falu 425 lakossal. Mellette folyik a Sár vize, földje igen kevés. A XIX. század elején Zajta urai voltak a Maróthy, Morvay, Osváth, Pongrácz és Becsky családok, később az Újhelyiek is. Szatmár vármegye monográfiájában kisközségként jegyezték fel a szatmári járásban nagyobb birtokos nélkül; 102 házában 681 lakos (656 magyar, 25 német) élt. A 917 hektár területű kisközség lakossága az 1970-es évektől egyre csökken, ma 426-an élnek itt. Zajta ma már önálló, 1994-től kivált a rozsályi székhelyű körjegyzőségből.

III.2 Földrajzi elhelyezkedés, megközelíthetőség

A községek az Észak-Alföldön, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye keleti csücskében, a Szatmári-síkságon fekszenek, a Szamos-holtágak mentén találhatóak. A térség az ország legkeletibb része, Ukrajnával és Romániával egyaránt határos. A községek Csengersima kivételével a fehérgyarmati kistérséghez tartoznak. Csengersima a Csengeri kistérség része. A Fehérgyarmati kistérséget északnyugaton a Vásárosnaményi, nyugat-délnyugati irányból a Mátészalkai, délről a Csengeri kistérség határolja. Fehérgyarmat, mely a kistérség egyetlen városa és egyben központja a megye-székhelytől 70 km, Budapesttől 326 km távolságra fekszik.

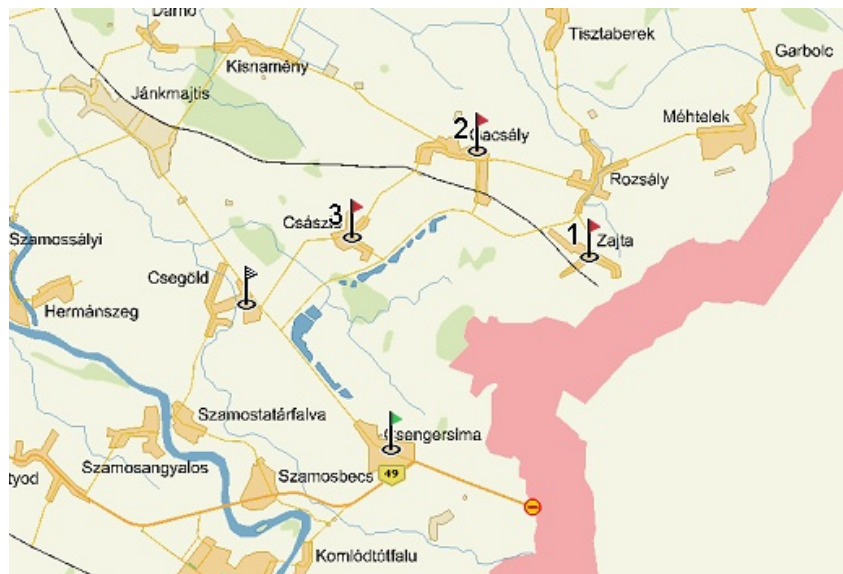
A térség fő közútja a 4127 sz. összekötő út, mely a 491 sz. főutat Fehérgyarmaton jelzőlámpás csomópontban keresztező alsóbbrendű út, és észak felé a tivadari Tisza-hídon keresztül biztosít kapcsolatot Ukrajnával a beregsurányi határátkelőhelynél. Délkeleti irányba haladva Csengersimánál éri

el a 49 sz. főutat, s ezzel a magyar-román határt. A 4127 sz. út a térség fontos, településeket felfűző szervezőtengelye.

A kistérség egyetlen vasútvonala a 113. számú Nyíregyháza – Nyírbátor – Mátészalka –Fehérgyarmat – Zajta vasúti mellékvonal.

A fehérgyarmati kistérség autóbusz tömegközlekedési szolgáltatója a Szabolcs Volán Rt. A fehérgyarmati Volán kirendeltség 28 busszal szolgáltatja a tömegközlekedést, s a kistérség valamennyi települését érinti buszjárat, így **Csegöld, Császló, Gacsály és Császló** községet is. A községek belső autóbusz tömegközlekedését az egyközpontúság jellemzi, vagyis az egyes települések között kizárólag Fehérgyarmaton keresztül, ottani átszállással lehetséges a közlekedés. Ez hangsúlyosan kiemeli Fehérgyarmat központi szerepkörét, ugyanakkor a viszonylatok centrikus szervezése nem támogatja a települések egymás közötti kapcsolatát.

1. ábra: Térkép a községek elhelyezkedéséről

A Szamos folyó jobb partján terül el **Csegöld község**, mely Szamossályi, Hermánszeg, Jánkmajtis, **Császló, Csengersima** és Szamostatárfalva községekkel határos. Fehérgyarmat 22 km, Császló 3,5 km, Csengersima 4,5 km távolságra található.

Csengersima Csegöld, Komlódtótfalu és Szamosbecs községekkel határos, a 49. számú főút mellett keletről elterülő község. Külterületén közúti és teherforgalmi határátkelőhely található. A település gerincén futó Kossuth u. mentén végig a település belterületén 2 km hosszan (A 49. sz. főútból ágazik ki

Fehérgyarmat felé), valamint a Határátkelőhelytől Csengersimai zárógátig a 49. sz. főút mentén 3 km hosszan kerékpárúttal rendelkezik.

Császló a Fehérgyarmat Csengersima összekötő 491. számú úttól balra kb. 3 km-re található, a 49-es főút 8-10 km-re van a falutól. Legközelebbi kisváros Csenger, közel a román határhoz. Vasútállomással nem rendelkezik.

Gacsály a Szamos és Túr folyók között fekvő település, mely Rozsály, Császló és Kisnamény községekkel határos. Zajta 5 km, Császló 3 km távolságra található.

Zajta vasúttal a mátészalkai vonalon, autóbusszal a Fehérgyarmatról induló menetrend szerinti járáttal közelíthető meg. A vasútállomás a belterülettől 1 km-re, autóbusz-állomás helyben van. Közúton Fehérgyarmat és Csenger felől, de a leggyorsabban az 1970-es árvíz után épített védőgáton húzódó úton lehet elérni.

III.3 Községek demográfiai helyzete

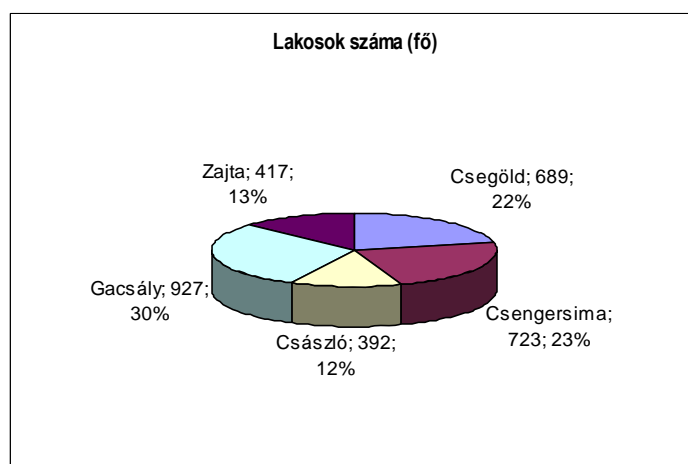
Az önkormányzatoktól kapott statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy az érintett községek területén évről évre csökken a lakosság száma, ami elsősorban a születések csökkenésével és a lassú elvándorlással magyarázható. A munkaképes korú lakosság fokozatosan csökken, a települések lassan „előregsznek”. A lakosság csökkenése a magasabb roma származású lakossággal rendelkező településeken (Gacsály, Csegöld) kisebb, vagy stagnál.

2. Táblázat: Községek lakosainak száma

Községek	Lakosok száma (fő)	Nők száma (fő)	Férfiak száma (fő)
Csegöld	689	329	360
Csengersima	723	346	377
Császló	392	198	194
Gacsály	927	470	457
Zajta	417	215	202
Összesen	3148	1558	1590

A községek lakosainak száma összesen 3.148 fő, melyből 50 – 50 % a nők és férfiak aránya. Lakosságszám alapján a legnagyobb község Gacsály, a területen élők 30%-a él itt. Csegöld és Csengersima lakosai nagyságrendileg 700 fő körül, Császló és Zajtaé pedig 400 fő körül mozognak. Az egyes községekben a lakosok nemek szerinti aránya is közel azonos 45 és 50% között mozog.

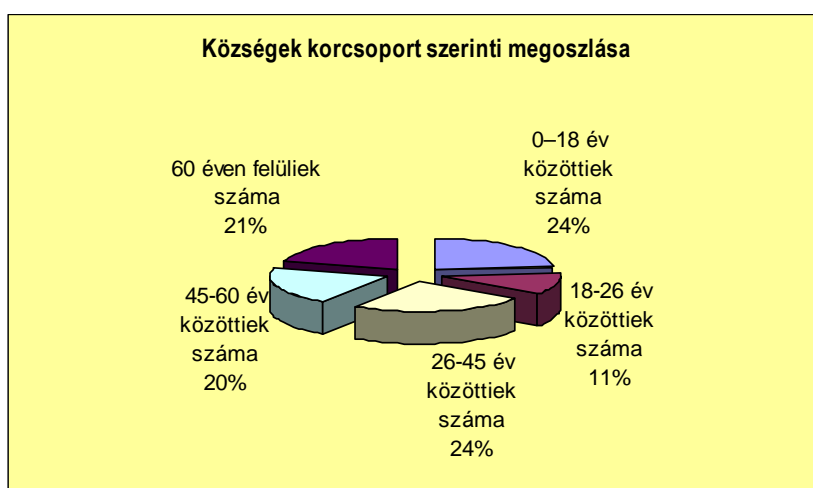
2/a. ábra. Lakosok községek szerinti megoszlása

3. Táblázat: Lakosok korcsoport szerinti megoszlása (adatok fő)

Községek	0–18 év közöttiek száma	18-26 év közöttiek száma	26-45 év közöttiek száma	45-60 év közöttiek száma	60 éven felüliek száma
Csegöld	150	68	192	123	156
Csengersima	187	118	95	188	162
Császló	87	32	151	41	81
Gacsály	226	85	281	179	156
Zajta	108	47	55	108	99
Összesen	758	350	774	639	654

3/a. Ábra: Községek korcsoport szerinti megoszlása (adatok %-ban)

A községek összlakosságának alapján a 26 – 45 év közöttiek vannak a legtöbben a 774 fővel. Százalékos megoszlásban számuk megegyezik a 0 – 18 év közöttiekkel, akik 16 fővel vannak kevesebben. A 45 – 60 év közötti lakosok és a 60 éven felüliek azonos lélekszámot képviselnek 20 és 21% -kal. Ami viszont igen elkészerítő, hogy az 5 községben élő fiatalok, a 18 – 26 év közöttiek száma

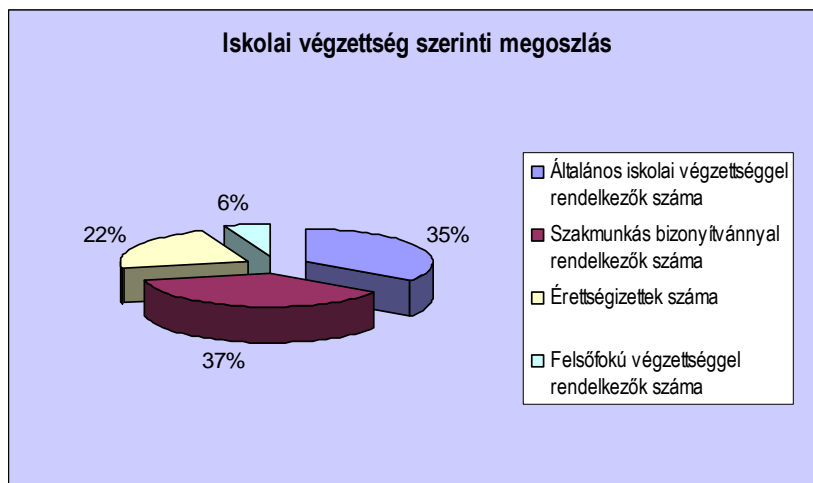
nagyon alacsony, csupán 11%, 350 fő. Gacsályban a legmagasabb a 0 – 18 év közöttiek száma, ez valószínű a nagyobb arányú roma lakosok jelenlétének köszönhető, hiszen a roma családok körében általános, hogy háromtól több gyermek is születik. A 18 – 26 év közöttiek száma Csengersimában a legkedvezőbb, összesen 112 fő. Csengersima népesség megtartó ereje a legjobb, legmely valószínű a községben nyújtott szolgáltatásoknak és jobb életkörülményeknek köszönhető.

Az öregedő társadalom miatt az idősek ellátása elég nagy kihívást jelent a települések számára. A probléma kezelésére nappali idősek klubját és bentlakásos öregek otthonát hozták létre. Mindegyik községben működik Idősek Napközi Otthona, Gacsály község pedig Bentlakásos Öregek Otthona is. A falugondnoki szolgálat keretében oldják meg az ebéd házhoz szállítását, kórházba szállítást, házi segítségnyújtást (gyógyszeríratás és kiváltás, bolti bevásárlás, télen tűzifa-vágás, tűzrakás, hó eltakarítás, kisebb felújítások a ház körül). Az önmagukat ellátni képtelenek számára a bentlakásos idősek otthona nyújt menedéket, ahol megfelelő szakmai végzettséggel és gyakorlattal rendelkező ápolók gondozzák őket.

4. Táblázat: Lakosság végzettség szerinti megoszlása

Községek	Általános iskolai végzettséggel rendelkezők száma	Szaktanácsos bizonyítvánnyal rendelkezők száma	Érettségizettek száma	Felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma
Csegöld	48	145	90	32
Csengersima	53	224	101	15
Császló	Nincs adat	45	21	-
Gacsály	315	141	116	36
Zajta	209	112	75	21
Összesen	625	667	403	104

4/a. ábra: Iskolai végzettség szerinti megoszlás (adatok %-ban)

A községek lakosainak iskolai végzettsége is alátámasztja azt a tényt, hogy a fiatal diplomások elhagyják a falvakat, de még a kistérséget is, mert nem találnak végzettségüknek megfelelő munkahelyet. A községek lakosainak iskolázottsági szintje nagyon alacsony, 72% - uk még érettségivel sem rendelkeznek. A lakosok 37%-nak szakmunkás, 35%-nak általános iskolai végzettsége van. Az érettségizettek száma 22%, és a felsőfokú végzettséggel rendelkező személyeké csupán 6%. Ők többnyire önkormányzati intézményben dolgoznak.

III.4. Gazdasági helyzet

A Fehérgyarmati és Csengeri kistérség gazdasági fejlettsége alapján a társadalmi-gazdasági szempontból **leghátrányosabb helyzetű kistérségek** közé tartozik. A községek gazdasági fejletlenségét, alacsony tőkevonzó képességét perifériális határ menti és kedvezőtlen elérhetőségi helyzetük okozza. A térségekben a fiatal diplomások elvándorlása a jellemző, ugyanis a jelenlévő cégek nem tudnak megfelelő számú munkahelyet teremteni számukra. A túlképzettség a nők esetében még nagyobb gondot jelent, olyan téren, hogy csak a fiatal egyedülállók tudnak elhelyezkedni. A munka nélkül maradt 45 év feletti korosztálynak új munkaviszonyt teremteni még nehezebb. A romák helyzete többszörösen hátrányos az alulképzettség és társadalmi megítélésük miatt. Kultúrájukra jellemző, hogy csak a férfiak dolgoznak, biztos munkalehetőség hiányában alkalmi munkából és különböző szociális segélyekből tartják fent önmagukat és népes családjukat.

Az elvándorlás – amely főleg a fiatalabb, képzettebb rétegeket érinti kiemelkedően magas. A hátrányos szociális helyzetű rétegek (csökkent munkaképességűek, romák) aránya jelentős, társadalmi-gazdasági integrációjuk vontatott. Az utóbbi években alig létesült új munkahely, ugyanakkor néhány jelentősebb foglalkoztató, piaci helyzetének további romlása miatt beszüntette tevékenységét, melynek következményeképpen a munkanélküliség emelkedett a térségben. A községekben a helyi társadalom egyre szélesedő rétegeit jellemzi a jövőkép nélkülség, a kiúttalanság érzése, s egyre többeket fenyeget az egzisztenciális ellehetetlenülés. A munkaerő foglalkoztathatósága és versenyképessége szempontjából fontos tényező az egészségi állapot, a megfelelő munkavégző képesség, ennél fogva a munkavállaló korú népesség rossz egészségügyi állapota tovább rontja a térségek, községek gazdasági versenyképességét és fejlődési lehetőségeit.

5. Táblázat: Foglalkoztatási adatok

Községek	Átlagjövedelem (Ft)	Munkanélküliségi ráta (%)	Foglalkoztatottak száma (fő)	Munkanélküliek száma (fő)
Csegöld	28500	16	150	110
Csengersima	47500	28	265	83
Császló	55000	17	25	65
Gacsály	75000	14,55	145	94
Zajta	Nincs adat	10	87	39
Összesen	51500	17,11	134	78

A községekben nagyon alacsony a foglalkoztatás szintje, a munkanélküliség mértéke átlagban 17,11%. Szinte az egyetlen foglalkoztatást nyújtók az önkormányzatok. A Munkaügyi Központ bevonásával közmunka és közcélú programok valósulnak meg. A vállalkozási aktivitás nagyon alacsony, a vállalkozások 95 % - a egyéni vállalkozások és gazdálkodók, akik saját maguk és családjuk megélhetéséért küzdenek, más munkavállalókat néhány kivétellel foglalkoztatni nem képesek. Legközelebb a Fehérgyarmaton a kistérség központjában található jelentősebb munkát biztosító cégek: Szatmár-Beregi Kórház, FIPKERSZ Kft, FEVILL-ELECTRIC Kft, JONACCO Kft. és RELABOR Kft. A helyzetet tovább súlyosbítja, hogy a fenti cégek a dolgozók munkába járási költségeit nem térítik, a bejárás megoldása a munkavállalót terheli. A kistelepelesen élő családok között szép számmal vannak olyanok, ahol 2-3 munkanélküli is van. Ha nem rendelkeznének háztájival, s akkora konyhakerttel, melyben a saját szükségletüket részben meg tudják termelni, teljes mértékig ellehetetlenülnének.

6. Táblázat: Szociális segélyre vonatkozó adatok

Községek	Vállalkozások száma (Fő)	Szociális segélyben részesülők száma (Fő)	Szociális segély mértéke havi szinten (Ft)	Szociális segély mértéke havi szinten (Ft/fő)
Csegöld	23	85	2.540.000	29.882
Csengersima	43	36	918.000	25.500
Császló	3	57	1.523.000	26.719
Gacsály	15	59	2.061.000	34.932
Zajta	5	49	1.087.720	22.198
Összesen	89	286	1.625.944	27.846

A népesség jelentős része a létminimum alatt, rossz lakáskörülmények között él, alacsony képzettségük következtében körükben kiemelkedően magas a munkanélküliek aránya. **Jövedelmüket szinte teljes mértékig a különböző segélyek jelentik.** A falvakban összesen 286 lakos részesül szociális segélyben. A segély mértéke átlagosan 27.846 Ft. Az aktív munkából élő emberek átlagjövedelme

51.500 Ft. A községekben a foglalkoztatási problémák hatványozottabban jelentkeznek, hiszen semmilyen eszközük nincs – a közhasznú, illetve a közcélú foglalkoztatáson kívül – a lakosság életfeltételeinek megváltoztatására.

A községekben a legnagyobb foglalkoztató az önkormányzat az általa fenntartott intézményekkel

- ✚ Polgármesteri Hivatal (Csegöld, Csengersima, Gacsály, Császló és Zajta)
- ✚ Körjegyzőség (Csegöld, Csengersima)
- ✚ Általános Iskola (Csegöld, Csengersima, Gacsály)
- ✚ Napközi Otthonos Óvoda (Csegöld, Csengersima, Gacsály, Császló, Zajta)
- ✚ Idősek klubja vagy Idősek Napközi Otthona – ÖNO (Csegöld, Csengersima, Gacsály, Császló, Zajta)
- ✚ Orvosi rendelő (Csegöld, Csengersima, Gacsály)
- ✚ Bentlakásos Öregek Otthona (Gacsály)

A községek jelentősebb vállalkozásai

- ✚ VÉPISZ Kft. - Konzervüzem (Csegöld)
- ✚ ZUNIFER Kft. – Szőnyegszövő üzem (Csegöld)
- ✚ Szamos-Ker Kft. – Zöldség és gyümölcs felvásárló (Gacsály). Legfontosabb termékek uborka, paprika, alma, szilva, meggy és gabonafélék.
- ✚ Valmet Laverda Bt. – (Császló)
- ✚ Csenger Tej Kft. – Szarvasmarha telep (Csengersima)
- ✚ ANGROSKER Kft. – Csengersima
- ✚ TST Kft. – Állattenyésztés (Zajta)
- ✚ Frigo Fruit Trade Kft. – Hűtőház (Zajta)
- ✚ Globex Fruit Kft. – Kertészet (Zajta)

III.4.1 Ipar, mezőgazdaság

A térség gazdasági struktúrájában a mezőgazdaság és az arra épülő élelmiszer-feldolgozó ipar hagyományosan kiemelkedő fontosságú. A mezőgazdaság jelentősége elsősorban a vidéki életmódhoz kötődő termelési hagyományokkal és jelentősebb térségi ipari bázis kiépülésének hiányával magyarázható. Ipari területek és gyártó cégek szinte csak Fehérgyarmat és Csenger ipari területein találhatóak. A községekben ásványi nyersanyag kitermelő helyek nincsenek, azonban Csengersima

település külterületén van egy jelenleg lezárt és még nem hasznosított hévíz-kút. Az önkormányzat tervei között szerepel biogáz- és bio-etanol üzem létrehozása.

A községek talajadottságai viszonylag alacsony aranykorona értékkel jellemezhetőek. A gyümölcsstermesztés és a szántóföldi növénytermesztés jelenti a meghatározó termelési ágakat. A gyümölcsstermesztés döntő részaránya téli alma, meggy és körte. Azonban a minőségi almatermelés a magas termelési költségek és a piac bizonytalansága miatt jelenősen visszaesett, helyette az ipari almatermelés vált jellemzővé. Komoly gondot jelent a meglévő ültetvények elöregedése, a fajtaszegénység (döntően jonatán almát termesztnek). Szükség lenne fajtaváltásra és új piaci igényekhez jobban igazodó ültetvények létrehozására.

A szántóföldi termesztett fő növénykultúrát a gabonafélék, a kukorica és a növényolaj-ipari kultúrák (a napraforgó és kevés repce) jelentik, mivel az állatállomány utóbbi évtizedekben bekövetkezett radikális csökkenése következtében a takarmánynövények termesztése jelentősen visszaszorult. A községek lakosainak élni akarását jellemzi, hogy többen a zöldségtermesztésben látták boldogulásukat, melyben jelentős segítséget nyújtott a Csegöldön működő konzervgyár. A családi gazdaságokban a szántóföldi zöldségtermesztés területén egyre inkább elterjed az uborka és paprikafélék termesztése. Ezek az élők munkai igényes termelési kultúrák munkalehetőséget biztosítanak az itt élő munkanélküliek számára. Friss zöldség vagy gyümölcsstermesztésben, tárolásban és hűtésben a zajtai Frigo Fruit Trade Kft, a gacsályi Szamos Ker. Kft. a meghatározó, míg konzervipari feldolgozásban a Vépisz Kft. csegöldi üzeme.

Az állattartásra jelenleg a háztáji, saját fogyasztásra történő sertés és baromfitartás jellemző. A jelenlegi alacsony állatlétszám kisebb részét a magán (kisüzemi) szektor tartja, ahol a termelés műszaki-higiéniai színvonala már nem teszi lehetővé minőségi termékek előállítását. Az 1990-es évekig jól működő termelőszövetkezetekben 300 db-ot meghaladó szarvasmarha állomány volt található, jelentős része fejőstehén, de hízó marha neveléssel is foglalkoztak. A községek lakosságának 1/3-a otthonában is tartott szarvasmarhát mellyel kiegészítették szerény jövedelmüket, azonban a szarvasmarha állomány az 1990-es években szinte teljesen eltűnt. Ma már csak egy – két család foglalkozik szarvasmarhatartással, a megtermelt tejet Csengersima község tejgyűjtőjébe hordják át. A sertésstenyésztés elenyésző, szinte csak saját szükségletük kielégítésére hizlalnak állatokat a családok. A sertésstenyésztés fontos bázisa az Erdőhát Rt. és az Erdőhát Limousin Kft. Csaolc és Vámosoroszi területén. A tejhasznú szarvasmarha-tenyésztés legfontosabb üzeme szintén az Erdőhát Rt.

Lúdtenyésztéséről ismert a Tranzit-Ker Bt. és a Tranzit-Food Kft. Jánkmajtis és Zajta térségében, pulykaneveléséről a Zajtai TST Kft., illetve a többcélú állattenyésztéséről a tisztabereki Berekfarm Kft.

III.4.2 Szolgáltatások

A községek közül Csengersima és Gacsály mind lakosságszám alapján, mind a lakosság részére nyújtott szolgáltatás tekintetében kiemelkedik a többiek közül. Csegöld, Császló és Zajta jóval kevesebb szolgáltatással rendelkezik, akár mint önkormányzati feladat, akár mint vállalkozói vagy civil szféra által nyújtott szolgáltatás tekintetében.

Önkormányzatok által nyújtott lakossági és falugondnoki szolgáltatások:

- ✚ Általános Iskola - Iskolai program keretében művészeti oktatás, furulya és táncoktatás a gyerekek számára.
- ✚ Óvoda
- ✚ Idősek Napközi Otthona
- ✚ Orvosi rendelő, gyógyszerár
- ✚ Művelődési Ház – kulturális programok
- ✚ Házi segítségnyújtás, szociális étkeztetés, gyógyszerkiváltás, orvoshoz szállítás, egyéb lakossági ügyintézés.

Vállalkozói szféra:

- ✚ Élelmiszer- és vegyesbolt
- ✚ Kocsmá
- ✚ Gázpalackcsere telep

III.5 Turisztikai adottságok

III.5.1 Turisztikai vonzerők

Ahhoz, hogy fel tudjuk mérni az Erdőhát és a községek turisztikai helyzetét, először is tisztáznunk kell mi az a turizmus, és mi az idegenforgalmi termék.

- ✚ **A turizmus** által az emberek a szabadidejüket a szokásos környezetükből kiszakadva, attól eltávolodva töltik el, ismert vagy ismeretlen, rendszerint távoli helyekre utazva. A turizmust az embernek az állandó környezetétől eltérő tevékenységek, a változatosság iránti igénye motiválja.

 Idegenforgalmi termék az a kínálati halmaz, amely különböző természeti és ember alkotta adottságokból, továbbá e célra létesített objektumok szolgáltatásaiból áll össze, amely a térség idegenforgalmi alanya számára egy olyan összetartozó termékcsoporthoz képez, amelyre vonatkozóan keresletét meg tudja célozni.

Úgy mondják, jókedvében teremtette Isten a Felső-Tisza vidékét, hogy az illatos csöndben elgyönyörködjön folyói ezüst ragyogásában, a természet pazar bujaságában. Szinte érintetlenül meg is őrződött e táj páratlan gazdagsága, mert a vizeiből, erdőiből, földjéből élő nép vigyázott rá. Itt nincsenek gyárak, füstös kémények; csak tiszta levegő, selymes strandfövények, mesélő holtágak, susogó erdők, zamatos gyümölcsöket termő fák, virágos rétek, ritka ősgyepek, jégkorszaki rekvizitumok, másutt már kihalt vagy kiháló növény- és állatfajok, kutatásra csábító tájvédelmi körzetek. A Beregi- és Szatmári Tiszahát, az Erdőhát, a Szamoshát, a Palágyáság és az Ecsedi láp vidéke, összefoglaló nevén a Szatmár-Beregi-síkság méltán lehetne a világörökség része, hiszen sok mindenben egyedülálló Európában, de még a világon is.

A természeti adottságok ellenére az Erdőhátai települések kevésbé gazdagok néprajzi értékekben, nincsenek nagy történelmi emlékművek. Mégis historikus nevezetességű vidék ez: 1100 esztendeje ezt a tájat pillanthatták meg először a Kárpátok hágóin át bevonuló honfoglaló magyarok; a legenda szerint itt élt Katona József Bánk bánja és Tiborca. Tarpáról és a környező falvacskákból indultak meg Esze Tamás talpasai a szabadságharcba; II. Rákóczi Ferenc 1703. július 18-án Naményban adta ki azt a pátenst, amelyben fegyverbe szólította a vármegyék nemességét. Hercegek, grófok, bárók lakták a pompás kastélyokat, udvarházakat, ide járt a nemesség színe-java vadászni és mulatozni. Költőket, írókat, művészeket szült és ihletett e vidék, ahol a nyíltszívű nép még ma is a legszebb, legízesebb magyarsággal beszél.

III.5.1.1 Természetes vonzerők

A térség a természetföldrajzi besorolás szerint az Alföld nagytáj, a Felső-Tiszavidék középtáj, illetve a Szatmári-sík kistáj észak-északkeleti és középső részét képezi. A Szatmári-sík felszíne kevésbé mozgalmas, feltöltött, elhagyott folyómedrekkel hálózott, ártéri szintű síkság, réti és láptalajok. A kistáj keleti területein hazánkban ritka, mocsári erdőtalaj borít nagyobb összefüggő területet. A térség vízföldrajzi tengelye a Tisza, amely Tiszabecsnél érkezik Magyarországra, kanyargós medrét mindkét partján feltöltődő holtágak, morotvák, holtmedrek kísérik. Ezen a szakaszon torkollik bele az Öreg-Túr, a

Túr-főcsatorna és a Szamos. A térség állóvizei részben a folyókat kísérő holtágak, részben mesterséges tározók és halastavak. Legnagyobb felszínű a szamossályi Holt-Szamos.

A községek a Túrmelléki - Erdőhát kistájhoz tartoznak, mely a Szatmári-síkság néprajzi tájegységeinek egyike. Tájképi és botanikai értékeinek köszönhetően a terület egyötöde a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet részeként védett, a fennmaradó rész pedig Környezetileg Érzékeny Terület. Jellemző erdőtársulásai a fűzesek, fűz-nyár és elegyes ligeterdők, tölgy – kőris – szil ligeterdők, valamint az égeres láperdők. Jelentős területeken található mocsárrétek, ecsetpázsitos rétek és magas sásos társulások. Az erdőterületek közül a Bűr-erdő és Géci-sűrű állományai megyei védelem alatt állnak. A védelem több mint 120 hektárnyi területre terjed ki az idős tölgy, kőris és szil állományok védelmében. Az erdőkben a tölgy és a gyertyán 150 éves példányai is fellelhetők.

A viszonylag háborítatlan élőhelyek visszaszorulása és elszigetelődése az őshonos fajok élőhelyeinek összezsugorodásával és a fajgazdagság csökkenésével járt. Az élővilág visszaszorult a mezőgazdasági szempontból kevésbé értékes területekre, a jelentős kiterjedésű vizes területeknek köszönhetően azonban viszonylag faj-gazdag. A lágyszárúak közül csomós palkával, erdei madárhúrral és pázsitlevelű nőszirmmal találkozhatunk. A kistérség teljes területét magába foglalja a Szatmár-Beregi-sík, ahol magyar viszonylatban az egyik legjelentősebb haris állomány fészkel. A falvak kedvelt lakói a gólyák. Az emlősök közül megtalálható itt az erdők csendes zugait kedvelő vadmacska és róka, valamint a vaddisznó, őz, nyúl és sün.

A községek területén található védett növények, fák:

Császló:

- A. 400 éves som (*Cornus mas*)
- B. kocsányos tölgy (*Quercus robur*)
- C. eperfa (*Morus nigra*)
- D. fűzfa (*Salix alba*)
- E. vadgesztenye (*Aesculus hippocastanum*)

Csegöld:

- A. csengersimai út melletti diófásor
- B. belterületi idős fák

Csengersima:

- A. belterületi idős tölgyfa (*Quercus robur*)
- B. csegöldi út mellett található diófásor (*Juglans regia*)
- C. Bűr-erdő és Géci-sűrű

Természeti értékeket bemutató fényképek:

1. kép: Csegöld község

Fűzfák

Templom előtti fenyőfák

2. kép: Szamos holtág –

Tavak a védőgát mentén

3. kép: Zajta község

Virágos mező

Fenyőfa

4. kép: Gacsály község

Park a faluközpontban

5. kép Császló község

Tölgyfa

Somfa

III.5.1.2 Ember alkotta vonzerők

Csegöld nevezetességei

- Csegöld községben a **görög katolikus templom** országos értékvédelmi épület, illetve műemlék, mely a XVI. században épült Szent Demeter tiszteletére, bizánci stílusban. A templom 1880-ban került görög katolikus felekezet birtokába. A tornyát első ízben a XVIII. század végén építették át, majd 1924-29 között egy Kozma nevezetű csengeri építőmester újjáépítette.

- ✚ A tornyában a **harangot** 1596-ban építették be, a harang felső kerületén egy-egy bordával keretezve körfelirat olvasható, mely minuszkulás betűkből áll. Szöveg: „VERBUM DOMINI MANET IN AETERNUM 1596”. A harang a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal által 2003-ban védetté lett nyilvánítva.
- ✚ Helyi védelem alatt álló épület a jelenleg Polgármesteri Hivatal és Óvodaként működő épület, mely korábban **Vécsey kúria** néven volt ismert. A kúriát az 1800-as években építette báró Vécsey család, amelyben az intéző lakott. Csegöld község tulajdonába 1945-ben került. Az épület a megye területén található nívós, jellegzetes kúriák egyike. Csegöld Község Önkormányzata az épületet 2000-ben helyi védelem alá helyezte.

1. kép: Csegöld képei

Vécsey – kúria

Háborús emlékmű

Görög katolikus templom

Harangláb

Csengersima nevezetességei

- ✚ **Református templom:** A Szamos holtágából kialakított tó partján szabadon álló, egyhajós, kis homlokzati tornyos templom, műemlék. A kicsiny románkori templom 1210-1220 között épülhetett, az 1696. évi katolikus templomösszeírás református templomként tartotta számon. A Rákóczi-szabadságharc és az 1709. évi pestisjárvány elnéptelenítette a falut, majd a tatárok pusztítottak benne és gyújtották fel a templomot, amely 10-12 évig pusztán állt. 1729-1734 között épült újjá, 1755-ben újraszindelyezték, 1761-ben készült el a kazettás mennyezet, s valószínűleg a torony és a bejárat csarnok is. Jelen pompáját és a festett famennyezet megújulását a 2000-ben befejeződött teljes felújítás során a Műemlékvédelem szakemberei által végzett áldozatos munkának köszönheti. Az 56 népies barokk stílusban festett fatábla (a mennyezetet korábban több tábla borította) a legérdekesebb és a legjellegzetesebb a megye ilyen emlékei közül. A festett fakarzat és szószék a mennyezet kazettákkal egy időben készült, míg a szép, áttört díszítésű szószékkorona későbbi, 1799-es munka. A templom külsején kevés változtatást végeztek: román kori résablakai közül többet kinagyítottak. A nyugati oldalon, a kontyolt tetőzet felett gúlasisakos huszártorony áll, amely barokk kori, és feltehetően a középkort idézi.
- ✚ **A festett táblák** - A festett táblák motívumainak egy része hasonló a szintén Szamos-parti Gyügyén láthatókhöz; valószínűleg ez a csengersimai mennyezet szolgálhatott az előbbi mintájául. Egyik-másik mezőn felismerhető a reneszánsz eredet, a déli részen pedig feltehetően erdélyi hatást tükröző kazettákat láthatunk (közéjük tartozik a hatszárnyú kerub, s a ritkán előforduló Noé bárkája). A kazettákon feltűnnek az alakos képek (a táblák fele ilyen): Noé bárkája, kétféjű sas, pelikán, kerub, Nap, Hold, szél.
- ✚ **„nagygéci” Református templom** – Románkori, XIII. századi eredetű, melyet a XV. század második felében kibővítettek, illetve 1896-ban tornyot is építettek hozzá. Szentélyében késő gótikus szentségtartó és sekrestyeajtó található. Kivételes szépségű Árpád-kori református temploma a legrégebbi a Szamos mentén sorakozó templomok közül. 1210-20 közé tehető a kicsiny román kori templom megépülésének ideje, melyet azonban a tatárok 1241-ben felgyújtottak. Az újjáépült templomot egy 1696. évi katolikus templomösszeírás már reformátusnak mondja. 1755-ben újraszindelyezték, majd 1761-ben kazettás famennyezetet kapott a templom, s feltételezhetően ekkor készült a kis tornyocska és a nyugati bejárat feletti tető. A kazettás mennyezet figurális ábrázolásai között találhatóak égitestek: Hold, Nap; a

nagyon gazdag növényi ábrázolások mellett állatmotívumok: pelikán, kétfejű sas, sárkány, kerub. Külön kiemelendő a pünkösdre utaló szél megjelenítése vagy Noé bárkája.

2. kép Csengersima és hajdani Nagygéc képei

Református templom

Fatábla a templom belsejéből

Fatábla a nagygéci templomkertből

Nagygyécski templom

Császló nevezetességei:

- 400 éves somfa** - A somfa több mint 400 éves, párját nemcsak Magyarországon, hanem talán egész Európában sem találni. Több mint 7 méter magas, törzsének kerülete meghaladja a másfél métert. A som rendszerint bokor formájú, szívós fájú növény, többek között a szárazmalmok fogazatának alapanyagául szolgált.
- Református templom** - A késő barokk stílusú református templom egy szigetszerű kis képződményre épült 1798-ban, tornya azonban későbbi.

3. kép: Császló képei

Református templom

Jóléti tó

Régi parasztházak

Gacsály nevezetességei

- **Református templom:** A templom a XIV. században épült gótikus stílusban. Az eredetileg 172 táblából álló festett kazettás deszkamennyezete 1759-ben készült, ma 46 tábla látható új kék keretben. A környező települések templomaival ellentétben itt megmaradt a középkori torony is. A négyszintes torony a templom főpárkányáig négyszögletes alaprajzú, onnan nyolcszögű. Az 1717-es tatár betörésnél elpusztult templomot 1734 és 1759 között építették újjá. A festett mennyezet minden tábláján más-más minta látható (szőlő, tulipán, rozetta, olasz koszorú stb.), de az ábrák között figurális nem maradt fenn.

9. kép: Gacsály képei

Református templom

Fa harangláb és parasztház

Parasztházak

Zajta nevezetességei

- Római katolikus templom:** A templom különös módon nem a faluközpontban, hanem a kertek alatt húzódó Kossuth utcán található. Ennek oka az, hogy az Erdőd környékéről betelepülőknek a régi falutól délre, Rozsály felé jelölték ki új falujuk helyét. A templom homlokzat előtti tornyos, egyhajós épület, szentélye egyenes záródású. A négyszintes torony gótikus, am felső szintje késő barokk stílusú: 1819-ben három öllel megemelték a tornyot. A szentély mennyezetének közepén hatszögű keretben a Szentháromságot ábrázoló késő barokk falkép látható.
- Népi építészet emlékei:** Olyan a Szatmári-erdőháti falucska tavasszal, amikor virágoznak a szilva- és az almafák, mintha ezernyi fehér lepke szállt volna a kertjeibe. Az általában keresztcsűrös elrendezésű szalagtelkeken ma 165 lakás van, közülük több egybeépült az istállóval és egyéb gazdasági épületekkel. Az emberek még őrzik a valamikor többségben lévő katolikus svábok szokásait és a hagyományokat, így a századfordulón általános vályogfalas, szabadkéményes, faoszlopos tornácú, háromosztatú középparaszti házakból több is megmaradt. Az újabb épületekre (akárcsak Rozsályban) a fűrészelt mintájú díszítések jellemzők. A népi építészet emlékei a **Kossuth, a Rákóczi, és a Dózsa György** utcán láthatók.

10. kép: Zajta képei

Római Katolikus templom

Sváb tájház

Parasztház

Kápolna

III.5.2 Turisztikai szolgáltatások

A községek turisztikai szolgáltatásokkal, falusi szálláshelyekkel és vendéglátó egységekkel alig rendelkeznek. A turizmusnak a községek gazdaságában betöltött súlyának növekedését elsősorban a turizmus háttér-infrastruktúrájának fejletlensége és a térség marketingjének elégtelensége gátolja. Hiányoznak az egyéb, kiegészítő turisztikai, illetve rekreációs létesítmények, mint például a strandok, tematikus parkok, sportközpontok stb. Az épületek, régi parasztházak, templomok rossz állapotban vannak, környezetük rendezetlen, jelen állapotukban turisztikai hasznosításra alkalmatlanok.

Általános tapasztalat, hogy a községekbe látogató turisták száma is kevés és a tartózkodási idejük is rendkívül rövid, így a turisztikai vállalkozások jövedelmezősége nagyon alacsony. Ezek nemcsak a turisztikai attrakciók alacsony számával magyarázhatók, hanem azzal is, hogy hiányoznak az olyan komplex programcsomagok, melyek több napos maradásra bírnák az idelátogatókat. A vonzerők sokrétűsége jó alapokat jelent a programcsomagok összeállításához, a turizmus helyi szereplői között azonban nagyon alacsony az együttműködés szintje.

A községekben, de még a kistérségben sincs Tourinform iroda, amely segítséget tudna nyújtani a településeknek és a turizmusban érdekelt szereplőknek a turisztikai fejlesztések menedzselésében és összehangolásában, a szolgáltatások népszerűsítésében, valamint a kistérség turisztikai marketingjének kialakításában.

III.5.1 Szálláshelyek

A községek kereskedelmi szálláshelyekben szegények, melynek oka a kereslet hiányában, másrészt az alacsony vállalkozási aktivitásban keresendő. A meglévő néhány szálláshely vendégház, üdülőház, ifjúsági szállás, illetve főként kemping. Falusi szálláshellyel Gacsály és Császló község rendelkezik. A szálláshelyek minősége – tisztelet a kivételnek – összességében igen alacsony színvonalú. A térségben is csak egyetlen szálloda működik, a fehérgyarmati Hotel Szamos. A 25 férőhelyet kínáló szálloda azonban csak kétcsillagos minőségű, azaz tulajdonképpen inkább egy gyengébb minőségű panziónak felel meg, mint szállodának. A kereskedelmi szálláshelyek fejlesztését megakadályozza, hogy a térség természeti vonzerői (a Szamos) csak szezonálisan látogattak. A vállalkozók és befektetők számára nyilvánvalóan nem vonzó, hogy a szálláshely jó esetben évente két, két és fél hónapig termel bevételt, ezt követően azonban vendégek hiányában zárva kell tartani. Mivel a térségben nem halad át

frekvenciált közlekedési útvonal, ezért mindaddig nem érdemes szálláshelyeket fejleszteni, amíg a turisztikai forgalom nem növelhető, illetve a kereslet nem teríthető szét a szezon megnyújtásával.

III.5.2 Vendéglátóhelyek

A községek területein étkezésre alkalmas, turisták igényeit kielégítő vendéglátó egységek nem működnek. Nincsenek éttermek, fogadók, nincsenek kávézók és egyéb közösségi helyiségek sem.

III.5.3 Programkínálatok

Az érintett községekben Zajta kivételével szervezett turisztikai programkínálatok egyelőre nincsenek. Zajtában minden nyáron megrendezésre kerül a Nyírbátori Zenei Fesztivál, amikor neves zenei előadók a község templomában tartanak koncertet. A program elsősorban a komolyzene iránt érdeklődőket vonzza. A környékbeli falvakban lévő kulturális rendezvények között a legjelentősebb a Szatmári Fesztivál, melynek a térség települései közül Fehérgyarmat, Tizsakóród, Tunyogmatolcs, Kölcse, Túristvándi, Szatmárcseke, Milota és Penyige adnak otthont. A *Gyarmati Vigasságok Történelmi Fesztivál*. Tunyogmatolcson kerül megrendezésre a *Szamosparti Találkozó*. Az utóbbi években megsokasodtak és nagy népszerűsége tettek szert a különböző gasztronómiai rendezvények, melyek a Szatmári Fesztivál programjai is, így a *Nemzetközi Halászléfőző Verseny* és a *Gyúrt Tésztás Ételek Gasztronómiai Fesztiválja* Túristvándiban, a *Nemzetközi Szilvalekvárfőző Verseny* és a *Cinkefőző Verseny* Szatmárcsekén, a *Nemzetközi Diófesztivál* Milotán és a *Nemzetközi Rétesfesztivál* Tizsakóródon.

A turisztikai szolgáltatások kialakításában említésre méltó Császló község önkormányzatának tevékenysége. Tudatos stratégia mentén évek alatt folyamatosan szépitették községüket, s idén tavasztól bővítették szolgáltatásaikat, melyek kapcsolódási lehetőségeket biztosítanak nemcsak a lakosoknak, hanem az ide érkező turistáknak is. A községben egy német vállalkozó elkezdte felvásárolni a parasztházakat, azzal a céllal, hogy eredeti állapotában szálláshelyként felújítja, majd eladja külföldi családok számára. Császló jelenlegi turisztikai vonzerővel bíró szolgáltatásai: vendégház, horgásztó, szauna, szolárium, kozmetika, tenispálya, strand röplabda, kerékpárkölcsonzó, lovaglási lehetőség.

Képek Császló község központjáról

Egyéb szabadidő eltöltési lehetőségek:

- ✚ Kenuzási lehetőség a Szamos-folyón.
- ✚ Vadászni a csegöldi vadásztársaság erdeiben lehet.
- ✚ Horgászni halastavakon lehet.
- ✚ Turisztikai látványosságok megtekintése.
- ✚ Főzési lehetőségek a szabadban.
- ✚ Lovaglás és sétakocsikázás.
- ✚ Vadvizországi Erdei iskola Garbolc (A táj háborítatlan nyugalma ideális környezetet biztosít a természet megfigyelésére, tanulmányozására. A gyermekekkel az évek során sok tapasztalatot gyűjtött pedagógusok, szakemberek foglalkoznak. Foglalkozások: állatismeret, növényismeret, madárgyűrés, honfoglalás, ismerkedés a jurtával, indiántábor, hadijátékok, íjazás, lovaglás, szabadtéri sportok.)

IV. Turisztikai helyzet SWOT-ANALÍZISE

A községek turisztikai adottságait, jelenlegi helyzetüket Swot – analízis keretében összegeztük.

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ✚ Egyedülálló, részben védett természeti értékek. ✚ Természeti értékekre épülő, már ma is létező turizmus. ✚ A Szamos-folyón 1-2 éve elindult vízi turizmus viszonylag számottevő forgalmat generál a nyári hónapokban. ✚ Turisztikai szempontból még nem feltárt területek, nem jellemző a tömegturizmus és a velejáró externáliák, nincsenek a magyar vízpartok szinte mindegyikére jellemző omladozó, „barnamezős” üdülőterületek. ✚ Nyugodt falusi környezet, máig élő hagyományok, a helyi lakosság vendégszeretete. ✚ A „hármashatár” közelsége. ✚ Kiemelkedő építészeti és kultúrtörténeti emlékek, gasztronómiai hagyományok. ✚ Kiváló adottságok a vízi-, kerékpáros-, ökohorgász-, vadász- és falusi turizmus számára (Élővíz, vadvíz, érintetlen természeti környezet, vadállomány, halállomány bősége). ✚ Különleges táj-jelegű termékek (pálinka, lekvárok, diótermékek). ✚ Jelentős létszámú szabad munkaerő. 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ A községek az ország centrumától csak nehézkesen és hosszú utazási idővel közelíthetők meg. ✚ Alacsony vállalkozási aktivitás mellett a vállalkozások tőkehiánnyal küzdenek. ✚ Nem megfelelő információáramlás, a térség rosszul menedzsel. ✚ Szegényes turisztikai termékszála. ✚ Megfelelő marketing és tour-inform iroda hiánya. ✚ Kompromisszumkészség hiánya. ✚ Kedvezőtlen demográfiai folyamatok (öregedés, elvándorlás). ✚ Kevés az idegenforgalmi szálláshely. ✚ A természeti vonzerők által generált kereslet szezonális, évente mindössze néhány hónapra korlátozódik ✚ Rossz minőségű háttér-infrastruktúra, a szálláshelyek általános minősége helyenként még az alapigényeket sem elégíti ki. ✚ A turizmusfejlesztés koordinálatlan, turisztikai gazdaszervezet, intézmény hiánya. ✚ A határon átnyúló kapcsolatok túlnyomórészt a lakossági kereskedelemre korlátozódnak. ✚ Hiányos környezettudatosság. ✚ Hiányzik a megfelelő szakértelem. ✚ Hiányzik a vendégfogadók és a szolgáltatók közötti együttműködés. ✚ A települések nagy többségében hiányzik a vezetői támogatás. ✚ Az infrastrukturális és környezetvédelmi hiányosságok gátolják a vendégforgalom gyorsabb növekedését. ✚ Nincs megfelelő nyelvismeret. ✚ A programok szervezése nem folyamatos és az alkalmoszerű rendezvények gátolják az azonos minőségű vendégfogadást. ✚ A néphagyomány ápolására, tanítására, életben tartására nincsenek meg a vállalkozók anyagi forrásai.

Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none">✚ A községek elérhetőségi viszonyai a gyorsforgalmi úthálózat fejlesztésével jelentősen javulhatnak.✚ A Csegöld – Csengersima Ökopark infrastrukturális és vízgazdálkodási beruházások előkészítése a turisztikai fejlesztéseket nagyban elősegítheti.✚ Újabb INTERREG és egyéb határon átnyúló pályázati lehetőségekben való részvétel.✚ Növekvő igény mutatkozik a vízi-, kerékpáros, öko és falusi turizmus termékei, valamint a természet közelség és a kulturális örökség iránt.✚ Humán erőforrás fejlesztésére irányuló képzések beindítása.✚ Biotermékek és a hagyományos, régi módon előállított termékek iránti kereslet fellendülése.✚ Marketing tevékenység fejlesztése, image kialakítása, az Ökopark honlapjának és logójának tervezése.✚ Egyedi, máshol nem reprodukálható turisztikai termék fejlesztése a természeti értékek, a népi, települési hagyományok összekapcsolásával (turisztikai csomagok kialakítása).✚ Együttműködés a Felső-Tisza vidék más turisztikai desztinációival, ezek beépítése a térség kínálatába, illetve bekerülés azok ajánlataiba.✚ Kiegészítő kínálati elemek (viziturisztikai, infrastruktúra, tanösvények, lovas túraútvonalak, kerékpárútvonal, kiállítóterem) létesítése.✚ Bio állattenyésztés bevezetése – szürkemarha, rackajuh.✚ Helyben készített biotermékek értékesítése.✚ Üresen álló épületek hasznosítása.✚ Munkahely teremtés az öko élelmiszerek előállításával.✚ Társadalmi igény a falvak értékeinek megőrzésére.	<ul style="list-style-type: none">✚ A működő tőke befektetések továbbra is elkerülik a térséget.✚ Vidéki életminőség továbbromlása.✚ Erős, lényegesen nagyobb vonzerőt képviselő vízi-turisztikai konkurencia a közelben (Tisza).✚ A turizmus fejlesztése révén megemelkedő látogatóforgalom a környezeti minőség romlásához vezethet.✚ A térségi adottságokhoz nem illeszkedő, diffúz, elemeiben egymást nem kiegészítő, máshol is tömegesen elérhető, komoly vonzerőt nem generáló kínálat kialakításának erőltetése.✚ A turizmus ágazatban rejlő potenciálok túlbecslése, erőt meghaladó fejlesztési programok elindítása.✚ A turizmus ágazatban rejlő potenciálok alábecslése, kishitűség, a turizmus az önkormányzatok és a vállalkozások számára továbbra is „senki földje” marad, gazda nélkül.✚ Fejlesztésekhez nem áll rendelkezésre pénzügyi forrás.✚ Anyagi függőség a támogatások kifizetésétől.✚ Hagyományok és szokások feledésbe merülése.

V. Tavak és ligetek a határmentén, a Szamos holtágak revitalizációja című projekt bemutatása

V.1 A Szamos-folyó és holtágai

A Szamos a Tisza baloldali mellékfolyója. A római korban Samumként említették. Két egymástól távol eredő folyónak, a Nagy-Szamosnak, és a Kis-Szamosnak Dés mellett való egyesüléséből ered. A Nagy-Szamos a mai Romániában Erdély területén a Rodnai - hegységben, közvetlenül az Ünökő (2280m), Lopacsna és Vurvu-Omului hegyek tövében, több hegyi patak összefolyásából ered. Ez az egyesült patak Újradna mellett veszi fel a Nagy-Szamos nevet, ahonnan délnyugatra folyik tovább. A Kis-Szamos szintén Erdélyben, de a Nagy-Szamostól kb. 200km-nyire DNy-ra ered, a Bihar-hegység belsejében. Ez 2 ágból fakad. A nagyobbik a Meleg-Szamos, a kisebbik a Hideg-Szamos. A Nagy-Szamos Dés mellett fogadja magába az ÉK-i irányba folyó Kis-Szamos vizét, és innen kezdve Szamos néven folyik tovább ÉNy-i irányban nagyobb kanyarokkal. Érinti többek között Nagybányát, Szatmárnémetit, majd Csengersima mellett a mai Magyarország területére ér. Innen egyenesen, ÉNy-i irányban folyik tovább, és több mint 40km után Vásárosnamény-Gergelyugornya közelében a Tiszába torkollik.

A Szamos folyónak a szabályozása már a XVIII. században elkezdődött, de csak a XIX. század végén a Tisza-völgy átfogó szabályozásával és ármentesítésével fejeződött be. A legnagyobb munkákat 1895-1900 között végezték. Ennek része volt a Cégény és Matolcs közötti 23,5 km hosszú szakasz levágása, amely másfél évet es fél millió akkori forintot vett igénybe. Az új 7640 m-es medret 1896. augusztus 30-án adták át. A szabályozás eredményeként több holtág is keletkezett, melyek ma igen kedvelt horgásztavak. Ilyenek pl. a györteleki, tunyogmatolcsi, szamosújlaki, és a szamossályi holtágak. A folyószabályozás előtt a Szamos 2 forrászive közül a Nagy-Szamos mintegy 120km, a Kis-Szamos - a Meleg-Szamos forrásától számítva - mintegy 150km hosszú volt, az egyesült Szamos hossza pedig 350km. A Szamos egész hossza tehát 620km volt. A mai teljes hossz 465km. Ebből azonban alig több mint 50km (51.5 km) a magyarországi szakasz. Vízhozam-ingadozása még a Tiszáénál is nagyobb mértékű: a kis-, és nagy árvízhozam közötti különbség 125-szörös. A Szamos vízgyűjtőterülete: 15 882 km². Ez nagyobb, mint a Tiszáé Vásárosnaménynál.

Vidékünkön a Szamos eredeti élővilágából, a még néhány évtizeddel ezelőtt is meglévő ártéri dzsungelgyümölcsösökből mára sajnos semmi sem maradt. Az 1970-es árvíz után ezek elpusztultak. Ma a folyónak ezt a részét 10-50 m széles ártéri ligeterdő övezi. A gát és ezen erdősáv közötti részt mezőgazdaságilag hasznosítják. Néhány éve még főként szántóföldként, de most már egyre inkább újra

olyan gyümölcsfákat telepítenek, melyeket nem kell intenzíven gondozni. Az erdőszáv Szamosújlaknál a legkeskenyebb, Gyügyénél és Cégénydányádnál szélesebb. A part-menti ligeterdő növényzetét főleg fekete és fehér nyárfák, illetve fehér és mandulalevelű fűzek alkotják. Ritkábban előfordul az alföldi kőris, a dió, a piros és a sárga szilva, az enyves éger. A cserjeszintet a bodza, és a csíkos kecskerágó alkotja. A több napsütésben részesülő tisztásokon 2-3 m magasra növő csicsóka és egy, az utóbbi években elterjedt bambusz-szerű növény él. A talajt némely helyen teljesen befedi a vadszőlő, a vadszeder, a csalán és a szerbtövis. Árnyékos helyeken főleg martilapú és csombormenta található. Az ártér állatvilága évszakonként változó. Az őz, a mezei nyúl, a fácán, a dolmányos varjú, a macskabagoly, a kuvik és a nem költöző kisebb énekesmadarak egész évben megtalálhatóak. Szintén egész esztendőn át itt marad a nagy fakopáncs és a fekete harkály, melyek rikoltozása gyakran hallatszik a folyó partján. Az őszi és a tavaszi madárvonulások alkalmával az átvonuló vadludak, tőkés récék, nagy és kis lilikek megpihennek a folyó ezen részén. Ritkábban egy-egy szürke gém vagy egy-egy kócsag is erre téved. Márciusban és áprilisban megérkeznek a költöző madarak. Fehér gólyák, fecskék, gyurgyalagok, sárgarigók, feketerigók és a kakukkok hangjától lesz zajos a táj. Májusban a legszebb és a legélénkebb a Szamos. Az első melegebb napokon megjelennek a víztükrök felett a különböző színű és nagyságú szitakötők. Szürkületkor pedig a békák, és tücskök kórusa hallatszik. A levegőben pedig a korai denevérek magas csipogó hangja hallatszik. Ha fülledtebbé válik az időjárás megindul a szúnyogok rajzása.

A folyóban a 2000-es ciánszennyezés előtt sokfajta élőlény élt. A különböző folyami halakon kívül kagylók, rákok és csigák is. 2000 nyarán a vízben újra láthatóak voltak a különböző halivadékok rajai, melyekből szokatlanul sok volt, de egyetlen élő kagylót, rákot vagy csigát sem lehetett látni. Remélhetőleg azonban ahogyan a halak vissza tudtak térni, úgy majd idővel ezek az élőlények is meg fognak újból jelenni. Az utóbbi években javult a vízminőség, vele a halállomány is: kárász, keszegfélék, ponty, amur, harcsa, süllő és csuka fordulnak elő leggyakrabban. Szamosbecs és Szamosangyalos, Rápolyt és Gyügye, Panyola és Olcsvaapáti között kövér márnákat, harcsát, pontyot is lehet fogni. A Szamoson 15 kg-os ponty, 10 kg-os amur, 8 kg-os csuka is horogra akadt már.

A Szamos szintje a nyár közepétől az őszi csapadékosabb időszakig elég alacsony szokott lenni. Ilyenkor a nagyobb kanyarulatokban úgynevezett palajok képződnek, amelyek jó fürdési lehetőséget biztosítanak. Persze óvatosnak kell lenni, hiszen a Szamos elég gyors sodrású, és úszni jól tudók is fulladtak már bele. Szamosújlak és Gyügye között a folyóban található egy sziget, ami alacsony vízálláskor könnyen és biztonságosan megközelíthető.

A Holt-Szamos Szamosújlak délkeleti végében zsilip köti össze az élő Szamossal. A jobb parti öreg holtág 8–10 km hosszan kacskaringózik, közepes vízállásnál általában 60–70 méter széles, nyáron 3 méter mély, a feneké feliszapolódott. Környezete romantikus: fehér fűz, fekete és fehér nyárfás ligeterdő övezi sűrű cserjéssel. A Szamos bal oldalán van még egy nagy, közel 200 hektáros holtág Tunyogmatolcs és Ökörítőfülpös között. Öt települést érint, hossza 17 kilométer.

V.2. Csegöld - Csengersima Ökopark fejlesztés igénye

Az ökopark létrehozását az az igény keltette életre, hogy a meglévő adottságokat (természeti, kulturális stb.) az ökoturizmus keretein belül jobban kihasználva, a környék lakosainak jobb megélhetését, az életminőség javulását, összességében a térség gazdasági életének fellendülését lehetne biztosítani. Az Ökoparkot az ERBO PLAN Kft. az ökoturizmus elvei, és meglévő hagyományai szerint próbálta kialakítani. A tervezett Ökopark létesítményei a tó és annak szűkebb környezetében helyezkednek el, de az egyes települések kultúrtörténeti emlékei, egyéb látványosságai is bekapcsolódhatnak az Ökopark vérkeringésébe, melyet a tervezés során figyelembe vettek.

Tervezési terület a román határhoz közel, a Szamos vízgyűjtő területén található. Az Ökopark öt település (Csegöld, Csengersima, Császló, Gacsály, Zajta) közigazgatási területét érinti. A tervezési területbe E-i irányban, Rozsály közigazgatási területe is érintett egy keskeny szakaszon. Az ökopark létesítményeit az érintett települések külterületeire tervezték. A tervezési területet legkönnyebben a 49-es főútról, Csengersima felől, majd alsóbbrendű útvonalon lehet megközelíteni. Az ökopark - a legnagyobb részt Csengersima területére eső - mesterséges tórendszert, és annak töltésén kívüli szűkebb környezetet érinti, a tervezési terület pontos határát.

Az Ökopark keretében olyan turisztikai attrakciókat javasolnak kialakítani, ami minél több érdeklődési körű és igényű turista kiszolgálására alkalmas, és emellett komplex egységet alkot, ahol a természet védelme és a fenntartható fejlődés elsődleges szempont. A községek oldaláról igény mutatkozott golfpálya, és wellness jellegű létesítmények kialakítására is, melyeket térben külön csoportosítva helyeztek el. A hagyományokra épülő, és az öko-hasznosításra alapuló tevékenységek, és létesítmények egy másik csoportot alkotnak, míg a művésztelep alkotja a harmadik nagyobb tömörülést. Az előbbieken alapján három turisztikai akciócentrum határozható meg az ökoparkon belül, három különböző hasznosítással. A környéken található turisztikai látványosságok számbavételével, a turisztikai „hiánycikkek feltárása” is meghatározta a tervezést. Ilyen „hiánycikk” például egy múzeumfalu

jellegű létesítmény, ami a tájra jellemző építészeti stílusban létrehozott házakból, műhelyekből, szálláshelyekből stb. épülne fel, de ilyen a lovas turizmus lehetősége is.

V.3 Projektelemekek bemutatása

Az Ökopark területére az ERBO-PLAN Kft. által tervezett építmények látványterve az 1. és 2. számú mellékletben látható.

Golfpálya, teniszpályák

A turisztikai fejlesztésként megfogalmazott 9 lyukú golfpálya számára viszonylag egybefüggő 30-35 hektárnyi területet kerestek, - az infrastruktúra közelsége érdekében - belterület környezetében. Legoptimálisabb helynek a Csegöld-Csengersimai út és a másodrendű töltésre menő országos mellékút találkozásának környezetét találták, e környezetbe telepítették a strandot, ill. az apartman házakat is, hiszen ezek egymást kiegészítő funkciók. A golfpályán 9 pálya található, egy gyakorlóret, kétszer két pályás teniszpálya, és természetesen az épületrészben működne a klubház, továbbá szálloda, étterem, bár stb. A golfpálya egy 200-300 taggal működő golfklub kialakítását, a szálloda pedig 112 fő elszállásolását tenné lehetővé, az étterem 90 főre tervezett. A vendégek számára 150 férőhelyes parkoló alakítható ki. A golfpálya területét minden irányból – a település, ill. a mezőgazdasági területek felől erdősáv határolja. A terület középső része mélyebb fekvésű, ott egy hatalmas vízfelület létesíthető, a golfpálya épületének tengelyébe szökőkúttal, mely a tó vízfrissítését is szolgálná.

Strand és apartman házak

A golfpálya környezetében javasolták elhelyezni a strandfürdő es apartman házak területét, mint a golfpálya kiegészítő funkcióit, hiszen a golfpályák környezetében nemcsak szálloda, de apartman házak is gyakoriak, ill. a golfozók esti kikapcsolódását szolgálhatja a fürdő épületében elhelyezett wellness-szolgáltatás. A strandfürdő és apartman házak együttese természetesen, mint különálló turisztikai szolgáltatási egység is megfelelő pl. az ökoturisták számára is, hiszen e fejlesztési területek a másodrendű töltés környezetében vannak, így közel helyezkednek el a vízfelületek, ill. a szárazföldi- és vízi tanösvények is. Az apartmanházak területén különálló házakat, ill. sorházas beépítést is javasoltak parkolókkal. Az apartman házakban 364 fő elszállásolására lesz lehetőség. A strandfürdő főépület részében helyezhető el a pénztár, öltöző, büfé, wellness-szolgáltatások (élményfürdők, szauna-parkok, stb.), elsősegélynyújtó, pihenő, karbantartó helységek. A fürdő parkjában javasoltak egy gyermekmedencét, meleg vizes medencét és egy élményfürdő medencét. Az udvaron továbbá elhelyezhető egy másik épületegység, melyben étterem, terasz, kabinok alakíthatók ki, a hátsó

udvarrészen létesíthető egy sportterület is, ahol lábtenisz, strandröplabda pálya helyezhető el. A strandfürdő befogadó képessége 600 főre tervezett. A strandfürdő es apartmanházak területét szintén minden irányból jelentős szelességű erdősávval határolták.

Kemping

Császló belterületének nyugati részében a településrendezési terv két helyszínen is különleges területet alakít ki, ezeket a területeket használtuk fel az extenzív turisztikai kínálat (kemping, múzeumfalu, lovas pálya) helyszínének. Az egykori Tsz.-terület helye ma felhagyott gazos terület, előtte az út felől nádas rész, mögötte mocsaras-nádas felületek találhatók, melyek kikotrás után egyedi mikrokörnyezetet teremtenek a kemping számára. A kemping fogadó épületében porta, recepció, büfé, elsősegélynyújtó hely, karbantartó helységek alakíthatók ki.

A kemping területén különálló épületben kapott elhelyezést a szociális-vizes blokk, ill. főző helyiség. A kemping területének északi felében a lakókocsis, ill. utánfutós turistáknak alakítottak ki táborozó helyet, míg a deli területén csoportos sátorelhelyezéssel öt egységet javasoltak, egy-egy egységben 10 sátorhely alakítható ki, külön parkolóhelyekkel.

A kempingbe összesen 50 db sátorhelyet alakítottak ki, melynek férőhelyszáma 100 fő. A lakókocsikban egyenként 3 fő elszállásolásával számoltak, és 12 db ilyen helyet alakítottak ki. A kemping férőhelyszáma az előbbieken alapján összesen 136 fő. Az ideérkező turisták számára a környező turisztikai kínálatról különböző információs prospektusok itt lennének elérhetőek.

Múzeumfalu

A Császló-Csegöld összekötő úttól délre a kemping területtel szemben javasolnak elhelyezni egy múzeumfalut, skanzent, ahol a helyi, tájjellegű házakban és melléképületekben kézműves műhelyek, ill. tájház alakítható ki, bemutatva a régi Szatmár-beregi emberek életmódját, szokásait. Már a terület felosztásánál utaltak a helyi jellegzetességű körfalu településszerkezetre, ahol középen nem templom, hanem egy fából készített harangláb kaphatna helyet. A múzeumfaluból is lehetőség lenne átjutni a lovas pálya területére, ill. az állattartó mintafarmhoz. A múzeumfalut és lovas-pályát egy erdősávval javasolják elválasztani. A múzeumfaluban 40 fő egyidejű látogatása lehetséges.

Lovaspálya, lovaglót

A lovaspálya két irányból egyrészt a településbelső felől, másrészt a Császló-Csegöldi összekötő út felől a múzeumfalun át lenne megközelíthető, a település felől egy nagy parkoló kialakítására is van lehetőség. A lovaspályán javasolnak elhelyezni egy 60x80 m-es díjugrató pályát, mely alkalmas a

díjlovaglás lebonyolítására is, egy gyakorló pályát, egy lelátót (elkülönítve a bírói tribunt), ill. egy vendéglátóegységet (büfét). Lóverseny esetén a létesítmény befogadó képessége 360 fő.

A díjugrató pálya és a gyakorlópálya között meglévő, értékes erdősáv húzódik, melynek megtartása javasolt. E turisztikai egységhez kapcsolódik az egyik állattartó mintafarm, ahol az egyéb (szürkemarha, rackajuh, mangalica) állatok mellett a lovak számára is javasolják az istálló építését. Ezen állattartó mintafarm a védett gyepterület szélén helyezkedik el a belterület határában. Ettől az állattartó mintafarmtól indul a lovaglóút hálózat is és ide ér vissza. A lovaglóút hálózatban legálabb négyféle hosszúságú lovaglóút közül választhat az érdeklődő. A lovaglóút hálózat érinti a másodrendű töltésen kívüli terület középső részére javasolt állattartó mintafarmot, ahol lehetőség nyílik a lovak itatására is, ezen kívül érinti a terület fő természeti értékeit is, vízfelületeket, gyepterületeket, a Géczi-sűrű nevezetű erdőt, az ex lege védett mocsarat, ill. az egyedi tájértékké nyilvánított idős kocsányos tölgyfasort az országhatár mentén.

Falusi vendéglátóhely

Csengersima belterületének E-i határában javasolnak kialakítani egy falusi vendéglátóhelyet, ahol a programban meghatározott művésztelep megrendezésére is lehetőség lenne. Ez egy olyan tanyaudvar lenne, ahol a tájjellegű tanyaépületben lehetőség van vendégszobák, konyha, vizesblokk kialakítására, a tanyaudvaron levő másik épületben egy nagy műterem helyezhető el. A falusi vendégházakban 30 fő elszállásolása lehetséges.

Az udvarban a műteremhez vezet egy a gépjárművek számára kiépített út, hiszen az alapanyagok, ill. alkotások elszállítása szükséges lehet, a tájjellegű tanyaépület mellett egy gyalogjárda vezet a telek hátsó kertrészébe. A telek hátsó kertrészében egy szoborpark létesíthető, mely akár egy alkotótábor keretében berendezhető, de e hátsó parkrész alkalmat teremt az elvonulásra és alkotásra. A művésztelep a másodrendű töltés közelében fekszik, így a természeti szépségek iránt fogékony művészeknek lehetősége adódik egyrészt a vízfelületek, másrészt a „puszta” ábrázolására. E turisztikai fejlesztési pont környezetében javasolnak szintén egy állattartó mintafarm létesítését, mely szintén témája lehet egy-egy alkotásnak. A művésztelep rendezvényei kapcsolódhatnak a Nyírbátori Művészeti Napokhoz.

Tanösvény (szárazföldi, vízi)

A szárazföldi tanösvény érinti a Csegöld határában lévő legértékesebb vízfelületeket, gyepterületeket, ill. a Géczi-sűrűt, így bemutatható a vizes élőhely, a gyepterület és erdőtüszulás, ill. javaslatuk szerint kellene tájhozonyos gyümölcsfajokat telepíteni, így az is, mint jellemző tájhasználatot bemutató lehetne az érdeklődő ökoturistáknak. A vizes élőhely állomáson lehetőség nyílik a vizes élőhely állat- és

növényvilágának, ill. a nádgazdálkodásnak a bemutatására. A gyümölcsös állomáson lehetőség nyílik a fajok bemutatására, a feldolgozás ismertetésére és kóstolásra. A gyepterületen bemutatható a honos gyep-társulás annak növény- és állatvilága, a gyepgazdálkodás ismertetése, ill. akár egy leásott gödörben egy talajszelvény bemutatása. Az erdő-állomáson az érdeklődőkkel megismertethető a honos erdő-társulások lombkorona-, cserje-, és gyepszintjének növény- és állatvilága, ill. az erdőgazdálkodás lényeges elemei. A Vizi tanösvény egy pallórendszeren keresztül lehetőséget nyújt a Vizi világ részletesebb bemutatására a partmenti társulásoktól a Vizi társulásokig. A tanösvények mentén mólók, magaslesek segítségével a természetközeli élőhelyek jobban bemutatathatók. A szárazföldi tanösvény mentén esőbeálló létesítését is javasolják.

Állattartó mintafarm

A tervezési programban meghatározott három állattartó mintafarm egyike a lovas pálya környezetében, Császló belterületének szomszédságában, másik a művésztelep szomszédságában Csengersima közigazgatási területen, a harmadik pedig a szárazföldi tanösvény mentén, a gyepállomás környezetében javasolt. Mindhárom telepen javasolják mindháromféle állat (szürkemarha, rackajuh, mangalica) bemutatását. Ezen állattartó telepek a helyi jellegzetességű tanyaudvarok mintájára alakítandók ki.

Információs pont

A másodrendű töltésen viszonylag egyenletes eloszlásban, ill. a jelentősebb turisztikai beruházások helyszínén információs pontok kialakítása javasolt, ahol a turista az ökopark általános jellemzésén túl ismereteket szerez arról, hogy éppen hol áll és onnan az ökopark egyéb objektumai gyalogosan, kerékpárral, autóval vagy lóháton mennyi idő alatt közelíthetőek meg.

VI. Fejlesztési javaslatok megfogalmazása

A helyzetelemzés eredménye alapján a községek olyan turisztikai adottságokkal rendelkeznek, melyeknek központi eleme a természeti környezet. Ezen turizmustípusok az utóbbi időben jelentős fejlődésnek indultak, azonban a természeti vagy ökoturizmusban rejlő lehetőségek még messze nincsenek kihasználva.

VI.1 A térségre jellemző turizmus típusok bemutatása

VI.1.1 Ökoturizmus

Az ökoturizmus a természeti, környezeti és kulturális látnivalók felkeresését és élvezetét, a turista környezeti nevelését jelenti a legkevesebb kár okozásával, úgy hogy közben a helyi közösségek, a gazdaság, valamint a környezet a lehető legtöbbet profitál belőle. A pénzügyi megtérülés és a környezeti, történelmi értékek megóvása egyszerre valósítható meg az ökoturizmus keretein belül. A turizmus ill. ökoturizmus azonban több mint pénztermelés, összetársadalmi szinten az élet minősége, az egészséges, változatos környezet egyaránt érdeke a befektetőnek, az ott dolgozóknak, a helyi lakosságnak, és a természetnek is. Az ökoturizmus által kínált programok elsősorban a természetjárás különböző formái (gyalogos, kerékpáros, vízi túrázás stb.), a kulturális látnivalók megtekintése, lovaglás stb. Az ökoturizmus fontos része az adott terület hagyományos életformáinak bemutatása is. A Nyugat - Európában kialakult gyakorlat szerint az ökoturisták látogatásuk során nemcsak kapni, hanem adni is szeretnének, ezért hangsúlyosan helyi tulajdonú kisebb szálláshelyeket és éttermeket vesznek igénybe, helyi termékeket fogyasztanak, költségükkel tudatosan is hozzájárulva a térség fejlődéséhez. Így az ökoturizmus a magas fajlagos költségű és kiemelten jövedelmező turisztikai ágazatok közé sorolható. Cserébe viszont a térség településeinek meg kell teremteni azokat az infrastrukturális feltételeket, melyekkel az idelátogató turisták megismerhetik a tájképi szépségeket, hamisítatlanul bepillanthatnak a hagyományos életformákba és a jelen kihívásaiba. Ehhez szükség van a turista ösvények, kerékpárutak és vízi túrázási lehetőségek biztosítására, a falusi szálláslehetőségek kialakítására és olyan környezetvédelmi, természetvédelmi és műemlék rekonstrukciós polgári akciókra, melyekbe a látogatók bekapcsolódva a tevékeny környezetalakítás élményével is gazdagodhatnak. A megfelelő ökoturisztikai infrastruktúra kialakítása a turisztikai terhelést kiegyenlíti, a túlterhelt területek felől a feltáratlan területek felé irányítva az érdeklődőket. Ez a folyamat a térség egyenletesebb fejlődését segíti elő és kitörési lehetőségét nyújt az elmaradott településeknek.

Az ökoturizmus további célja a szemléletformálás. A komplex ismeretszerzésen, a térség életének sokoldalú megismerésén keresztül a látogató a folyamatok miértjén elgondolkozva tanulságokat fogalmazhat meg, melyeket saját élethelyzetére alkalmazva az ökoturisztikai program mondanivalóját otthoni környezetében válthatja valóra. Ez a szemléletformálás tekinthető az ökoturizmus hosszabb távon is érvényesülő pozitív hozadékának.

VI.1.2 Vízi turizmus

A térség folyóvizekben gazdag terület. A Szamos és a Túr folyók és számtalan patak, csatorna és ér páratlan lehetőségeket kínálnak a vízitúrázók és a fürdőzők számára. A vízi turizmus előnyeként tartják számon, hogy kevésbé költségigényes, természet közeli és speciális, költséges helyi infrastruktúra kiépítését nem igényli. A program különösen a fiatalabbak körében népszerű, de a középkorosztályból is jó néhányan ragadnak evezőlapátot.

VI.1.3 Falusi turizmus

A falusi turizmus iránti igény az utóbbi 10-15 évben jelentősen megnőtt. Ez részben annak következménye, hogy a belföldi turizmus egyre több embert mozgat meg, részben pedig annak, hogy az urbanus, stresszes életforma következtében egyre többen vágnak a vidék zavartalan nyugalma és egyben más jellegű életformák megismerésére. Az Erdőhádi terület rendkívül jó adottságokkal rendelkezik e turizmustípus tekintetében (falusi idilli környezet, érintetlen természet stb.). A térségben a globalizáció és az urbanizáció káros társadalmi hatásai még kevésbé érzékelhetők, ezzel együtt az infrastruktúra kiépítettsége is alacsonyabb. Ez utóbbit a helyi lakosság hátrányként éli meg, viszont többen úgy értékelik, hogy ez a térség hasznára is fordítható.

VI.1.4 Kerékpárturizmus

Az ideális terepviszonyoknak, valamint a folyók gátjainak koronáján futó kiépített kerékpárutaknak köszönhetően a térséget kezdik maguknak felfedezni a kerékpározás szerelmesei is. A gátakon kívül a térség mellékútjainak többsége is alkalmas kerékpáros közlekedésre, hiszen ezeken az útszakaszokon a gépjárműforgalom nem jelentős.

VI.1.5 Horgászturizmus

A horgászturizmus kevésbé a folyóvizekhez, mint a mesterséges tavakhoz, holtágakhoz és morotvákhoz kötött szabadidős tevékenység a térségben.

VI.1.6 Vadászturizmus

A térségben gyönyörű erdőterületek találhatóak, amelyek a fakitermelés mellett vadászati célra is hasznosíthatók. Jelenleg mintegy másfél tucat erdészet, vadásztársaság kínál vadásztatást, zömmel vastagabb pénztárcájú vendégeket fogadva.

VI.1.7 Lovasturizmus

A lovas-turizmus elmúlt években történő újrafelfedezését követően, egyre többen foglalkoznak turisztikai hasznosítású lovas létesítmények működtetésével. A térségben közel 5 szervezet, vállalkozás és magánszemély kínál lovaglási és kocsikázási lehetőséget.

VI.2 Fejlesztési stratégia és projektjavaslatok

Az ERBO-PLAN Kft. a Csegöld – Csengersima Ökopark projekt előkészítése során folyamatos egyeztetések keretében feltárta az önkormányzatok fejlesztési elképzeléseit, s egy olyan komplex térségi programot dolgozott ki, melyben a VI.1 pontban említett turizmus típusok mindegyikére fejlesztési ötletet adott. Tehát az Ökopark program a térség számára egy komplex turisztikai programot nyújt, melynek megvalósítása nagyban befolyásolja majd az Erdőháti térség turisztikai fellendítését. Azonban a projektelemek kizárólag a tervezési területre, a községek külterületeire és a Szamos holtágak megmaradt tórendszerére épülnek. Így az Idegenforgalmi tanulmányban az általunk megfogalmazásra kerülő prioritások és intézkedések azon területekre terjednek ki, amelyek az Ökopark programban nincsenek nevesítve, vagy ha igen a megvalósítási területük máshova esik.

A fejlesztési elképzelésekben a társadalom, a gazdaság és az ökológia harmonikus, egymást nem károsító, lehető leghosszabb távon fenntartható fejlesztése a „vezérelv”. A prioritások és intézkedések hat témakörhöz illeszkednek magukba foglalva az innovációt, a versenyképesség fokozását, az életminőség javítását, a helyi termékek támogatását és a természeti adottságok kiaknázását. Sajátosságuk az emberközpontúság és a komplexitás.

A prioritások és intézkedések ismertetése

- I. Prioritás: Természeti adottságokra épülő komplex turisztikai (öko- zöld-, falusi- és vízi-) programok kidolgozása és népszerűsítése.**

1. **Intézkedés:** Környezeti állapot megőrzését és javítását szolgáló intézkedések és beruházások végrehajtása.
2. **Intézkedés:** Túraútvonalak kidolgozása.
3. **Intézkedés:** Turisztikai szolgáltatások fejlesztése.

A komplex turisztikai csomag alatt azt értjük, hogy előre kidolgozott és megszervezett formában történne a táj látványosságainak és hagyományainak bemutatása konkrét túraútvonalakra felfűzve. A programok keretében az 5 település majdani szállásadói, vendéglátói és turisztikai szolgáltatói közös menedzsment (lásd később idegenforgalmi menedzser) irányítása alatt lennének koordinálva. Ez azt jelenti, hogy a turisták teljes körű kiszolgálása megoldott lenne, úgy hogy a lehető legjobb komfort érzetet keltsük. Érkezésük pillanatától a menedzsment gondoskodna a napra kész információk (étkezés, közlekedés, szállás, szórakozás, programok) átadásáról, és felmerülő igényeik színvonalas kielégítéséről.

1. Intézkedés: Környezeti állapot megőrzését és javítását szolgáló intézkedések és beruházások végrehajtása

- ✚ A turizmus fejlesztésének és a Szamos holtágak, tavak teljes szakaszának turisztikai hasznosíthatóságához szükséges legfontosabb előfeltétel **az elengedhetetlen vízügyi és környezetvédelmi beruházások végrehajtása**. Amennyiben ezek az intézkedések nem történnek meg a tavak a jelenlegi állapotukban nem járhatóak be a vízitúrázók számára.
- ✚ Kevésbé forrásigényes, könnyebben megoldható feladat a **tavak környékének rendszeres tisztítása**, az engedély nélkül lerakott kommunális hulladék, szemét, a természeti eredetű hulladék eltávolítása. A terület „karbantartását” évente egyszer mindenképpen, az idegenforgalmi szezon előtt, a tavasz folyamán végre kell majd hajtani.

Projektjavaslatok

- A. **A vízszint biztosításához szükséges vízügyi beruházások végrehajtása** – állandó vízpótlás megoldása és a hajózhatóság biztosítása.
- B. **A Szamos vízrendszer és tavak általános környezeti állapotának javítása**. Szemétgyűjtők elhelyezése, bográcszó és szalonnasütők helyek kialakítása a tavak környezetében.

2. Intézkedés: Túraútvonalak – tanösvények kidolgozása

- ✚ **Gyalogtúra-útvonalak kijelölése** - A gyalogtúra-útvonalak valóban akkor válhatnak sikeressé, ha valami különlegességet meg tudnak mutatni pl. egyedülállóan vonzó táj, amin a turisták keresztülhaladnak, a túraútvonallal megközelíthetők állati élőhelyek, különleges növényzet, épített látványosság. Fontos arra is ügyelni, hogy, a túraútvonal vonalvezetése erdei terepeket is érintsen, ne csak árnyék nélküli tűző napon haladjon.
- ✚ **Lovas-túra útvonalak kijelölése** - A lovas-túra útvonalak mindig egy lovas bázistól indulnak és oda térnek vissza. A községek közelében Rozsályban található lovas szolgáltató, így a túraútvonal kezdő és befejező végpontja természetesen e település lehet. A lovas-túra útvonal mindenképpen érintse az 5 községet, keresztezze a Túrt és lehetőleg legyen erdei szakasza – hasonlóan a gyalogösvényhez. Ezáltal a lovas útvonal követheti a gyalogtúra-útvonalakat.
- ✚ **Kerékpáros túraútvonalak** - Kerékpárkölszönzők zömében a szálláshely-szolgáltatók lehetnének, akik számára a biciklikölszönzés kiegészítő tevékenységként jelenne meg. Gyorsan fejlődő célcsoportról van szó, a más céllal érkező (pl. üdülőturisták körében is keresettek lennének a kerékpártúrák), és a helyi lakosok igénybe vételét sem szabad lebecsülni.
- ✚ A fenti túravonalak egyben a térség **növény- és állatvilágát bemutató tanösvényként** is működhetnének. A tanösvények kijelölése, felmérése és kialakítása a Természetvédelmi Hatóságokkal együtt történjen. A túraútvonalak kijelölése során végig kell gondolni, hogy melyek azok a természeti értékek, amelyeket a látogatóösvények megmutathatnak, felkereshetnek. A túraútvonalak kijelölésekor a „klasszikus”, festett túrajelzések továbbra is a legjobb megoldást jelentik. Ezen felül részletes túratérképet kell összeállítani, ami az Interneten és lehetőség szerint a vízitúra megállóknál nyomtatott formában (szórólapszerűen) is legyen elérhető, esetleg a megállókon elhelyezett nagyobb méretű információs táblákon is kerüljön felrajzolásra. Ezen felül a túraútvonalakat az összes szálláshelyen célszerű propagálni, valamilyen kisebb terjedelmű, a térségi vonzerőket bemutató kiadvány, reklámanyag részeként.

Projektjavaslatok

- A. **Szamos - Túr menti Triatlon** (kajak, ló és bicikli) - A Szamos - Túr menti triatlon keretében egy olyan túrán vehetnének részt az érdeklődők, hogy a szálláshelyüktől lovas-fogat vinné őket a folyók partjáig, ott átszállnak csónakba, s a partvonal mentén a következő állomásig vízen

teszik meg a távot. Közben reggeli és ebéd várja őket a helyi speciális ételek, italok ízeivel. A partraszállás helyétől biciklivel vagy lóháton érkeznek vissza a szálláshelyre.

- a. Túravonal tervezése.
- b. Kiszolgáló létesítmények feltérképezése.
- c. Eszközök beszerzése (kajak, bicikli, szállítóeszköz)
- d. Együttműködés kialakítása a környékbeli lovas létesítményekkel, szervezetekkel.

B. Templomtúra - A térségében az épített örökség legkiemelkedőbb képviselői a faharanglábak, református templomok, a népi építészet emlékei. Innen jött az ötlet a templomtúra kidolgozására. Minden faluban van egy ősi templom, s ezeken a megállóhelyeken a templom megtekintése után egy-két órás programok várnák a turistákat, mint például bográcsban főzött ebéd, szalonnasütések, póni lovaglás, póni fogaton panorámaséta, a régi kézművesség megtekintése, ősi halászati módok kipróbálása, svábház és tájházak megtekintése és versenyek, vetélkedőkön való részvétel, mintagazdaságok megtekintése – napelemes komposztáló stb.

- a. Egyházi épületek, műemlék templomok felújítása.
- b. Meglévő és fejlesztendő vallási események feltárása, a vallási élet zavartalanságának összeegyeztetése a turisztikai bemutatással.
- c. Templomok környezetének rendezése, padok elhelyezése, éjszakai kivilágítás.
- d. Templomok és az egyes községek szolgáltatásainak összehangolása.

C. Vízi szafari – A vízi-szafari ötlete egyedül lenne a térségben, a természetvédelmi területen, a táj érintése nélkül egy vízi „árokrendszer” folyása mentén csónakból figyelhetnék meg a térség védett növény és állatvilágát, mind az 5 települést érintve. A csónakok innovatív módszerrel sűrített levegővel működnének környezet kímélően és zajmentesen. Az árok partját fűzfából font sövényzerű kerítés borítaná, kettős célt betöltve: megelőzi az árok partjának erózióját, munkát ad a fűzfafonóknak.

- a. A tavak vízpótlása után túravonal kijelölése.
- b. A túravonal csatornarendszerének kiépítése.
- c. Kikötők, csónakok és szállítóeszközök beszerzése.

D. Túravonalak megismertetése

- a. Tájékoztató táblák elhelyezése.

- b. Túratérképek és ismertető füzetek készítése.
- c. Internetes felület kialakítása.

3. Intézkedés: Turisztikai szolgáltatások fejlesztése

- ✚ A **turisztikai termékfejlesztést a közösségnek**, különösképp a települési önkormányzatoknak, több települést érintő vonzerők esetén pedig önkormányzati konzorciumoknak kell felvállalnia.
- ✚ A térség **legfontosabb turisztikai terméke a Szamos holtág tórendszerére épülő vízi turizmus lehet**. A vízi turizmus a szükséges környezetvédelmi és vízminőségi beruházásokkal komoly lökést fog kapni, gyakorlatilag önjáróvá válik. Érdemes azonban a vízi túrázás **infrastrukturális létesítményeibe és feltételeibe is beruházni**, ami mellesleg a környezet megóvását is szolgálhatja.
- ✚ A vízi turizmuson túl érdemes további vonzerőket **más típusú érdeklődést is kielégítő turisztikai célú létesítményeket és szolgáltatásokat fejleszteni**. A természeti értékek a térséget erre különösen alkalmassá teszik.

Projektjavaslatok

- A. **Kerékpár- és csónakkölcsönzők létesítése.**
- B. **Madárfigyelők építése.** A madár és vadak figyelése meghatározott pontokon elhelyezett erre alkalmas lersről történne. A helyszíni megfigyelést kiegészítené egy olyan naptár, mely azt mutatja, hogy az év melyik szakában és hol milyen virág nyílik, és melyik állat párzik (násztánc, viselkedés).
- C. **Ősi halászati módszerek bemutatása** – Halász tájház kialakítása, a horgászegyesület vezetésével eszközök gyűjtése és készítése.
- D. **Új horgászhelyek kialakítása**, stégek építése és tervszerű haltelepítés.
- E. **Iglu házak építése** - Császló község szívében található az eredeti állapotába visszaállított „Jóléti tó”, melynek medrét a lakosok közös összefogással tisztították ki. Céljuk turisztikai hasznosítása Iglu házak építésével. A térségben ez egy innovatív építészeti megoldás lenne, figyelembe véve a környezetvédelem szempontjait, s lehetővé tenné a természeti értékek jobb kihasználását. A ház formája félgömb alakú, tetejét fél méter vastag föld borítja, rajta fű nő, teljesen beleolvad a tájba. A hasznosítás célja: horgászbungalóként működne a tó partját körülveve, a tavon horgásztatás folyna. Itt épülne még egy kis kemence, ahol házi készítésű kenyér és pékáruk lennének kaphatók.

II. Prioritás: A községek turisztikai fogadóképességének fejlesztése

1. **Intézkedés:** Szálláshelyek fejlesztése, kialakítása a községekben.
2. **Intézkedés:** Vendéglátás és étkeztetés fejlesztése, fogadók és falusi vendéglátó egységek kialakítása.

1. Intézkedés: Szálláshelyek fejlesztése, kialakítása a községekben

- A turizmusfejlesztésének legfontosabb feltétele a **háttér-infrastruktúra, elsősorban a szálláshely-kapacitások és a vendéglátó létesítmények megléte**. A szálláshelyekkel kapcsolatos keresleti trendek egyre inkább a jó minőségű szálláshelyek irányába tolnak el, egyre szélesedik az a vendégkör, amely hajlandó is megfizetni az igényesen kialakított és berendezett szálláshelyeket. Ezekre a kihívásokra a községeknek is reagálniuk kell, ha az elégedett vendégek számát és az eltöltött vendégéjszakák számát szaporítani akarják.
- Többféle, **különböző igényeket kielégítő szálláshely-típusra** kell berendezkedni mind a kereskedelmi, mind a magánszálláshely kategóriában, kielégítve az ifjúsági turizmus és a magasabb minőségi elvárásokat támaztó turisták igényeit. Az adottságokat figyelembe véve az Ökopark kivételével nem javasoljuk, hogy szállodai és jelentősebb panzió beruházások történjenek, mert ezek egész éves működést feltételeznek. **A szálláshelyfejlesztés gerincét a magánszálláshelyek (falusi turizmus), a vendégházak, ifjúsági- és turistaszállások valamint a kempingek képezik.**
- A magánszálláshelyek (falusi szálláshelyek, üdülőlakások, vendégházak) fejlesztésére és bővítésére elsősorban **magánkezdemenyyezésekre** van szükség. Falusi szálláshelyek kialakítása kizárólag a településeken elhagyatott régi parasztházak felújításával az eredeti stílusjegyek megőrzésével történjen.
- A **kempingek kijelölése és fejlesztése elsősorban önkormányzati feladat lehet**, magánkempingek kialakítása és fejlesztése – a viszonylag nagy területigény miatt – kevésbé várható, kivéve a falusi szálláshelyek kiegészítéseként kialakított sátorhelyeket.

Projektjavaslatok

A. Falusi vendégházak és kempingek kialakítása.

- a. Új kempingek kijelölése Császló, Csegöld és Csengersima községben.
- b. Önkormányzati vendégház kialakítása Csegöld községben.
- c. Újabb falusi szálláshelyek kialakítása a meglévő régi parasztházak felújításával Gacsály, Császló és Zajta községben.

B. Vendégházak színvonalának növelése, szolgáltatásainak bővítése.

- a. A gacsályi Vendégház minőségének javítása, szolgáltatásainak bővítése.
- b. A Császlói üdülőkörzet továbbfejlesztése: üdülő- és rekreációs központ kialakítása a falu központjában (kemping és táborozóhely kialakítása; élővizes strand kiépítése; pihenőpark kialakítása; üdülők, vendégházak, turistaszállások kialakítása a helyi lakosok bevonásával; kapcsolódó úthálózati és egyéb infrastrukturális fejlesztések).

3. Intézkedés: Vendéglátás fejlesztése, fogadók és falusi vendéglátó egységek kialakítása.

- ✚ A határtérség gasztronómiai értékekben bővelkedik. Mindkét terület rendelkezik a **magyar és a román konyha íz világát őrző szokásokkal**. A községekben számos tájjellegű étel és ital ismert országos szinten is (pl. töltött káposzta, szilvalekváros derelye, szilvapálinka), azonban ezek marketingje igen gyenge.
- ✚ A községekben nincsenek a tájegység gasztronómiai hagyományait őrző színvonalas vendéglátó egységek, éttermek, falusi vendéglők, csárdák, vagy csak egyszerű útszéli sütődék, ahol a vendégek a tájjellegű ételeken kívül ízelítőt kaphatnának a népi iparművészetből és alkalmanként a folklór ízes világából is. **Így a turisták étkeztetését eleinte a házi gazdaasszonyok bevonásával lehetne megoldani**. Az ételeket ők készítenék el saját otthonukban a saját maguk által megtermelt zöldségekből és nevelt állatokból. Kívánság szerint az elkészítésben részt vehetnének a vendégek is. Ezzel munkát adhatnánk számos otthonülő, munka nélkül maradt háziasszonynak, a képzésükkel elősegítenénk az elvárásoknak való megfelelést.

Projektjavaslatok

- A. **Bakancsos fogadó** visszaállítása Csegöld községben.
- B. Falusi vendéglátás beindítása, **gazdaasszonyok képzése**.
- C. Vendéglátók **idegen nyelvtudásának erősítése**.
- D. Tájjellegű ételekből álló **étlapok készítése**, lehetőleg angol és román nyelven is.

III. Prioritás: Régi hagyományok, kézműipari mesterségek megőrzése

- 1. Intézkedés:** Mesterműhely kialakítása, a szükséges anyagok és eszközök beszerzése.
- 2. Intézkedés:** A kézművesek által készített termékek értékesítési lehetőségeinek megteremtése.
- 3. Intézkedés:** Kulturális rendezvények, fesztivál programok kidolgozása.

A prioritást azért tartjuk szükségesnek, mert ha a községek nem tesznek ilyen irányú kezdeményezéseket, elhalnak a tájra jellemző régi hagyományok, ősi megélhetési formák, a paraszti kézművesség. S mivel régen ezekbe a tevékenységekben a romák is aktívan részt vettek, úgy gondoljuk, hogy ezen intézkedések keretében fel lehetne karolni a helyi roma lakosokat, foglalkoztatásuk részben megvalósulhat, s ezáltal meg tudják védeni identitásukat, és ápolni hagyományait.

1. Intézkedés: Mesterműhely kialakítása, a szükséges anyagok és eszközök beszerzése.

- Az Erdőháti térség népi hagyományainak és szokásainak megőrzésére ún. mesterműhelyeket kell kialakítani, a fiatalokat a képzési programokkal be kell vonni. A mesterségek műhelyeit az 5 község között úgy kell kialakítani, hogy 1-1 falu egy mesterségért legyen a felelős. Régen a romák voltak a vályogvetés, vesszőfonás, kovácsolás mesterei. A vályog és a fűz adott a térség számára, mint nyersanyag. Azonban a kitermeléstől a feldolgozásig minden lépést újra kell tanítani a mai fiatalság számára, jövőt s megélhetést teremtve családjaik számára.
- Alapvető cél a helyi feldolgozás preferálása, a helyi termékek piacra jutásának támogatása. Pl. a kisebbségi roma lakosok bevonásával megvalósítandó ötlet a régi hagyományos kézműipar visszaállítása. A térség folyóinak partjain fűzfák nőnek alapanyagul szolgálva a kosárfonásnak. Ezt követi a fűzfavesszők kitermelése, feldolgozásra előkészítése, fonott termékek előállítására Szamosossályi, Szamosújlak, Hermánszeg és Tisztaberek roma családjaik részvételével.

Projektjavaslatok

- A. Vályogvető ház kialakítása – Gacsály községben**
- B. Fazekas műhely kialakítása – Császló községben**
- C. Fafaragó és ősi halászlé készítő műhely kialakítása – Csegöld községben**

D. Kovácsműhely kialakítása – Zajta községben

E. Vessző, gyékényfonó műhely kialakítása – Csengersima községben.

2. Intézkedés: A kézművesek által készített termékek értékesítési lehetőségeinek megteremtése

✚ Ahhoz, hogy a községek a műhelyekben készített termékeket el tudják adni **helyi elárúsítóhelyeket, ajándékboltokat kell kialakítaniuk**. A térség marketingjéért felelős személy pedig segítené a műhelyek munkáját, folyamatosan kutatná a piacot, újabb és újabb vásárlókat, partnereket felkeresve. Feladata lenne e termékeknek a megszokottól eltérő hasznosításának kidolgozása, ezzel is növelve a felhasználási területeket és a piaci szegmenseket.

Projektjavaslatok

- A. **Helyi elárúsító üzletek kialakítása** – együttműködve a Szatmárikum Házai üzletekkel.
- B. **Helyi termékeket népszerűsítő kiadványok, katalógusok és szórólapok készítése** - a térségi turisztikai szolgáltatókkal közösen.
- C. **Kiállításokon való részvétel.**

3. Intézkedés: Kulturális rendezvények, fesztivál programok kidolgozása

✚ A hagyományos népi mesterségek felelevenítésére, a turistáknak történő bemutatására, a helyi lakosság belső kohéziójának elősegítésére, közösségformálásra, társadalmilag hátrányos helyzetű csoportok élethelyzetének javítására **hagyományőrző fesztiválokat lehetne szervezni, és kulturális programokat lehetne indítani**. Javasoljuk a szüreti fesztiválok felelevenítését (szőlő, alma, szilva), s erre épülő báli szezon indítását, mely felkarolná a térség népi hagyományait (cigányzene, romatánc).

Projektjavaslatok

- A. **Uborkafesztivál** – Csegöld község
- B. **Napraforgó fesztivál** – Csengersima község
- C. **Zenei Fesztivál** – Zajta község
- D. **Somfesztivál** – Császló község
- E. **Erdőháti Állatvásár** – Gacsály község
- F. **Szüreti bál és ünnepség szervezése**

- G. A rendezvények szervezésében érdekelt szervezetek együttműködése, a rendezvények időpontjainak közös egyeztetése.
- H. A falusi élethez, gazdálkodáshoz kötődő **tematikus utak kijelölése**, azok összekapcsolása, fenntartása a határon átnyúlva is (szilva-út, alma-út, uborka-út, fazekasok útja, különböző gyümölcsökhöz, illetve a pálinkafőzéshez, népművészethez kapcsolódó tematikus utak stb.)

IV. Prioritás: Helyi (tájjellegű) mezőgazdasági termékek fejlesztése és piacra jutásának megteremtése.

1. **Intézkedés:** Bio tejtermékek előállítása és népszerűsítése a helyi lakosok körében.
2. **Intézkedés:** Bio zöldség- gyümölcsfelvásárlás és értékesítés, a helyi piacok megteremtése.

A mezőgazdaság tekintetében jelentős változást jelenthet, hogy ismét megerősödik a honos állattartás jelentősége, a tájtermékek (alma, szilva, dió) termelése és értékesítése felértékelődik. Az Erdőháton a földek aranykorona értéke annyira alacsony, hogy minőségi kukorica, búza termelése ráfizetéses, csak juhok és szarvasmarha legeltetésére alkalmas. A hungarikum termékek előállítása kis ráfordítást igényel, ugyanakkor gasztronómiai és egyéb turisztikai programok szervezhetőek rá. Számos térségbeli család megélhetését is tudná biztosítani, főleg akkor, ha megfelelő marketing megoldásokkal lennének támogatva.

1. Intézkedés: Bio tejtermékek előállítása és népszerűsítése a helyi lakosok körében.

- ✚ Az utóbbi években nagymértékben visszaesett a tej termelői ára. A gazdák veszteség elkerülésére inkább eladták a szarvasmarhákat, s ezzel saját és családjuk megélhetését sodorták veszélybe. Munkanélküli segélyből tengődnek, s napról napra élnek. Ennek megszüntetésére javasoljuk, hogy az itt **megtermelt tejből készítsenek biotermékeket** és értékesítsék a helyi üzletekben, önkormányzati intézményekben (iskola, óvoda, öregek otthona).
- ✚ A bio tejtermékek előállításának feltétele, hogy a tehének olyan legelőkön, réteken legyenek, ahol nincsenek permetezések, s nem kapjanak permetszerrel kezelt tápot, abrakot. Így a leadott tej bio-tejnek minősíthető, s tápanyag értéke jóval magasabb, mint a bolti pasztőrözött tejké.

- A Berek Farm Kft. szívesen foglalkozna azzal, hogy a friss tejből tejtermékeket készítsenek (tej, tejföl, túró, sajt, joghurt, vaj stb.). Ehhez egy új mini tejfeldolgozó üzem hoznának létre. A házi tejből készült termékek igen kedveltek a turisták körében is.

Projektjavaslatok

- A. **Mintafarm** kialakítása, őshonos állatok: szürke-marha, rackajuh, kecskék vásárlása és tartása.
- B. **Mini tejfeldolgozó üzem** kialakítása.

2. Intézkedés: Bio zöldség- gyümölcsfelvásárlás és értékesítés, a helyi piacok megteremtése.

- Az intézkedés célja a községekben élő zöldség-gyümölcs termeszők felkarolása, különösen a **hagyományos, tájjellegű növények** helyben történő értékesítésére és feldolgozására. Így nagyobb bevétel marad itt, új munkahelyek is teremtődnek. Ez 2 mozgó, lóval húzott fogatról történne. További értékesítési helyek 5 fából készült pavilonban, piacokon, szabadtéri helyeken. Ezen értékesítési helyek egyben a későbbi turisták zöldség és gyümölcsvásárlási lehetőségeit biztosítanák.

Projektjavaslatok

- A. **Ún. mozgó-fogat, sátorral fedett lovas szekéren** zöldség- és gyümölcsértékesítés elindítása.
- B. Zöldség – gyümölcs **értékesítési pavilonok** elhelyezése a községben.
- C. Piacter kialakítása Császló vagy Csengersima községben.

V. Prioritás: Humánerőforrás fejlesztése, helyi lakosok képzése, identitás tudat növelése

- 1. **Intézkedés:** Hagyományos mesterségek megőrzésére irányuló képzések.
- 2. **Intézkedés:** Túravezetők és térségi menedzserek képzése.
- 3. **Intézkedés:** Vállalkozói szféra szakmai képzése, közösségformáló tréningek szervezése.

A Csegöld – Csengersima Ökopark sikeres megvalósítása és a térség turisztikai fellendítése nagymértékben függ a humán kapacitástól, a projekteken résztvevők felkészültségétől. Az intézkedés célja, hogy a képzésekkel hozzá lehessen segíteni őket a megfelelő készségek és képességek elsajátításához. A képzéseken résztvevő személyek: háziasszonyok, helyi lakosok, romák, környezetvédelmi szakemberek, civil szervezetek, menedzserek, trénerok, vállalkozók és gazdálkodók, horgász- vadászegyesület. Lehet valakinek jó ötlete, de nem ér semmit, ha nem tudja, hogy valósítsa meg. Ugyanakkor az a tapasztalat, hogy egy-egy tréningnek pozitív közösségformáló hatása van, segíti

a helyi identitás tudat kialakulását, a Szamos- és Túr mentiség elismerését, a helyi társadalom mozgósítását.

1. Intézkedés: Hagyományos mesterségek megőrzésére irányuló képzések

- ✚ A képzéseken résztvevő személyek az elsajátított készségekkel olyan lehetőségeket találhatnak, melyekkel könnyebben el tudnak helyezkedni a munkaerőpiacon, esetleg önálló vállalkozásba, vagy gazdálkodásba kezdenek.

Projektjavaslatok

- A. Szövő- és fonóképzés.**
- B. Ősi halászati módszereket tanító képzés.**
- C. Házi gazdaasszony képzés.**

2. Intézkedés: Túravezetők és térségi menedzserek képzése.

- ✚ A túravezetők és térségi menedzserek képzése azért fontos, mert a térségbe érkező turistákat ők fogják tájékoztatni és kísérsni, programokat szervezni számukra. Ahhoz, hogy szervezetten tudjanak működni a komplex turisztikai programok, jó képességű szakemberekre, szervezőkre és koordinátorokra van szükség. Elsődleges feladatuk a térség ismertté tételéhez az ötletek és lehetőségek megismerése, felkutatása és menedzselése lenne.

Projektjavaslatok

- A. Túravezetők képzése (templom, triatlon, vízi).**
- B. Idegenforgalmi menedzserképzés.**
- C. Túravezetők és menedzserek alkalmazása.**

3. Intézkedés: Vállalkozói szféra szakmai képzése, közösségformáló tréningek szervezése.

- ✚ Helyi közösségi és vállalkozói kezdeményezések segítése, közösségfejlesztő programok támogatása, hatékony együttműködés, párbeszéd kialakítása az érintett felek között a közös érdekek mentén.

Projektjavaslatok

- A. Turisztikai képzés** helyi vállalkozók, civilek és lakosok számára (falusi turizmus).
- B. Gazdasági és menedzsment ismeretek oktatása** a vállalkozók számára.

VI. Prioritás: A térség image-nek és marketingjének javítása

1. **Intézkedés:** Marketing tevékenységek végzése a térség ismertté tételére.
2. **Intézkedés:** Kiadványok, kiállítási pavilon készítése.

Ha valamit el akarunk adni, ahhoz megfelelő marketing és propaganda tevékenységre van szükség. Kutatások alapján az értékesítés akár 70%-ban is a jó reklámkampányon múlik és csak 30 % - ban a termék, szolgáltatás minőségén és tulajdonságán. A marketing szükséges a térségi turisztikai vonzerőinek megismertetéséhez és a helyi termékek piacra jutási feltételeinek javításához. A prioritás célja, hogy megfelelő marketingeszközök használatával az Ökopark projekt és az Erdőháti térség image kialakuljon, valamint az intézkedések eredményes megvalósulását elősegítse.

1. Intézkedés: Marketing tevékenységek végzése a térség ismertté tételére

- ✚ A **marketing a turisztikai fejlesztési programok egyik legfontosabb eleme**. A marketingtevékenység legfontosabb célja az, hogy a térséget megismertessük a célpiaccal, a potenciális látogatókkal.
- ✚ A Csegöld – Csengersima Ökoparknak és az általunk javasolt turisztikai fejlesztéseknek, mint vízi- és ökoturisztikai vonzerőnek, önálló, egységes a célpiac számára felismerhető és a **versenyársakétól megkülönböztető arculatra van szüksége**, ennek a megtervezése és a kínálati oldal szereplőivel történő elfogadtatás szintén az egyik első feladatok egyike. Itt a meglévő adottságok, a térség önképe, szlogenek igen sokat segíthetnek.
- ✚ A turisztikai marketing nagyon fontos eleme a **marketingkommunikáció**. Ennek során kerülnek kiválasztásra azok a csatornák illetve médiumok, amelyeken keresztül a célpiacok elérhetők. A marketingkommunikáció egyszerűnek tűnhet, pedig valójában bonyolult és összetett feladat, amit megnehezít, hogy szinte az összes alkalmazható csatorna és médium igen drága. Nem könnyű jól célozni, nagyon sok pénzből végrehajtott marketingkommunikáció is lehet teljesen hatástalan, ugyanakkor mérsékelt ráfordításokkal, a célpiacot, és a potenciális látogatók információs igényeit jól feltérképezve kiemelkedően hatásos kommunikáció folytatható.

Projektjavaslatok

- A. Ökopark és a községek **arculattervezése**.
- B. **Marketingkommunikációs program kidolgozása** az Ökopark program befektetői kör számára.

- C. **Reklámtevékenység végzése** a turisztikai programcsomagok, túraútvonalak népszerűsítésére.
- D. **Információs iroda létrehozása**, az Ökopark honlapjának és logójának tervezése.
- E. A kézműipari tárgyak és a **helyben feldolgozott termékek értékesítését alátámasztó marketingkampány készítése.**
- F. **Helyi Tour-inform iroda létrehozása.**

2. Intézkedés: Kiadványok, kiállítási pavilon készítése.

- **Kiállítási pavilonok készítése**, mellyel színvonalas körülmények között tudnák a községek az egyes hazai és esetleg nemzetközi vásárokon képviseltetni magukat.

Projektjavaslatok

- A. **Szóróanyagok, reprezentációs anyagok és katalógusok készítése** a projektelemek és a táj jellegzetességeinek bemutatásáról.
- B. **Kiállítási pavilon készítése.**
- C. **Hazai és nemzetközi kiállításokon való részvétel** (Utazás kiállítás).

VII. Összegzés, a projekt várható turisztikai hatása

A községek turisztikai helyzetének felmérése után biztosan kijelenthetjük, hogy természetes vonzerőkben igen gazdag, kedvelt turistaparadicsom lehetne. A kikapcsolódásra vágyók a turizmus minden fajtáját megtalálhatják, legyen az ökoturizmus, vízi turizmus, horgászturizmus vagy falusi turizmus. A kedvező adottságok ellenére a köztudatban az Erdőháti térség kevésbé ismert, valószínű az abszolút hiányzó marketingstratégia miatt.

Valódi ökoturisztikai fejlesztések csak alaposan átgondolt idegenforgalmi fejlesztési stratégia és ennek alapján kidolgozott tervek segítségével lehetségesek. Öröndetes, hogy – a turizmusban rejlő lehetőségeket felismerve – az önkormányzatok igyekeznek a méltán híres templomok, valamint az egyéb, népi építészeti emlékek látogatóbarát bemutatásának feltételeit megteremteni. A helyi értékek védelmére és bemutatására jó példát szolgáltathatnak a helytörténeti gyűjtemények és helytörténeti múzeumok. Hasonlóan előremutató kezdeményezésnek tekinthetők a településkép javítását célzó erőfeszítések. Császló településen jóléti tó kialakításával, térburkoló kövek előállításával és lehelyezésével, fából készült utcabútorok kihelyezésével, és a közterületek parkosításával igyekeznek a településképet javítani, amelynek nemcsak turistacsalogató hatása van, hanem a helyi lakosság életminőségét is emeli. E tudatos fejlesztés során az egyik legfontosabb lépésként megtörténik az egységes Erdőháti arculat kialakítása és ennek aktív kommunikálása a potenciális célpiacok irányába. Ha létrejön a turizmus fejlesztését és a marketinget koordináló szervezet, az elszigetelt turisztikai szereplők között folyamatossá válik az információáramlás és a tapasztalatcsere.

A projekt eredményeinek széleskörű hatása a vidék lakosságára:

 A kerékpáros és vízi turizmus megindulása, fejlesztése, további kerékpárutak kialakítása nagy idegenforgalmi lehetősége lesz a térségnek. A ritka szépségű templomok, a meleg vizes fürdők, az ártéri erdők jó lehetőséget biztosítanak a turizmus fejlődéséhez. **Fejlődésnek indul a falusi turizmus, nőni fog a térség más idegenforgalmi látványosságai iránt az érdeklődés.** (pl. templomok, Szamos folyó stb.)

 Falusi turizmus megerősödésével a **jövedelemhez való jutás is megnő** a térségben. A pihenőhelyek, kempingek a Tiszán már kialakult vendéglátó láncokhoz hasonló vendégfogadók kialakulása ebben a térségben is várható. A fejlesztési javaslatokhoz kapcsolódó vendéglátó egységek **új munkahelyeket biztosítanak.**

- ✚ A határ-menti települések között újra szorosabb kapcsolat fog kialakulni és a különböző tapasztalatok ötvözése hajtóerőt ad majd a vidék fejlesztéséhez, megszűnik a „világvége” érzés, **új erőre kap a vidék.**
- ✚ A fejlesztés hatásai: **fiatalok vonzása, a fiatalos térségkép kialakulása**, a szatmári diáktársaság kialakítása, javul a lakhatási, megélhetési és szabadidő-eltöltési lehetőség. A családi, falusi porták és az ezekre épített ifjúsági turizmus célcsoportjai a szintén fiatalok.
- ✚ A fejlesztésben megvalósult projektek pozitív és követendő **példaképként szolgálnak** a 10-15 éves stratégiai célok között a felnövekvő nemzedékek számára.
- ✚ A **vidéki élet kihívást nyújthat**, és egzisztenciát biztosíthat.
- ✚ A fiatalok a jövőben tudatosabban bánnak a természeti erőforrásokkal, képesek lesznek egy **környezettudatos viselkedési mód** elsajátításával környezetük esztétikusabbá tételére.

VIII. Felhasznált irodalom

1. Csegöld – Csengersima Ökopark 2008. – ERBO PLAN Kft.
2. Fehérgyarmati Kistérség Területfejlesztési Programja 2004. – TERRA Stúdió Kft.
3. Az Észak-Alföldi Régió Turizmusfejlesztési Stratégiája 2007-13.- Magyar Turizmus Zrt.
4. A Túr-folyó menti települések felzárkóztatását segítő idegenforgalmi és tájvédő rehabilitációs program akcióterve 2007. – Bio-Szil Kht. (4913 Panyola, Mezővég u. 31.)
5. Magyar – Román határmenti kistérségek fejlesztési koncepciója 2007. – Bio-Szil Kht. (4913 Panyola, Mezővég u. 31.)
6. Statisztikai adatok 2008. – (Csegöld, Csengersima, Császló, Gacsály és Zajta Községek Önkormányzatai)
7. www.vizek.hu
8. www.geocaching.hu
9. Szamosközi tanulmányok, Fehérgyarmat 1988
10. Varázsos tájak: A Felső-Tisza-vidék, Nyíregyháza 1997
11. www.free.x3.hu/cegenytelehaz
12. www.csegold.hu
13. Kelet-Magyarország LVI. Évfolyam 117. sz. 1999 V.21. p1.

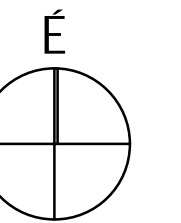
IX. Mellékletek

- APARTMANHÁZAK
- PARKOLO+TERBURKOLAT
- ELMÉNYFÜRDŐ
- APARTMAN-SORHÁZ
- SPORTTERÜLET-STRANDRÓPLADA PÁLYA, LÁBTENISZ PÁLYA
- GYEREKMEDENCÉ
- NYÁRI ÖLTÖZÖK
- BÜFÉ, ÉTTEREM
- PÉNZTÁR, TÉLI ÖLTÖZÖK, BÜFÉ, WELLNES
- MELEGVIZES MEDENCE
- TENISZPÁLYÁK
- SZÁLLODA, KLUBHÁZ, ÉTTEREM
- RAJTHELYISÉGEK
- SZÓKÖKÜT

JELMAGYARÁZAT:

- EPÜLET
- ASZFALT
- TERBURKOLAT
- FA
- ERDŐ
- VÍZFELÜLET

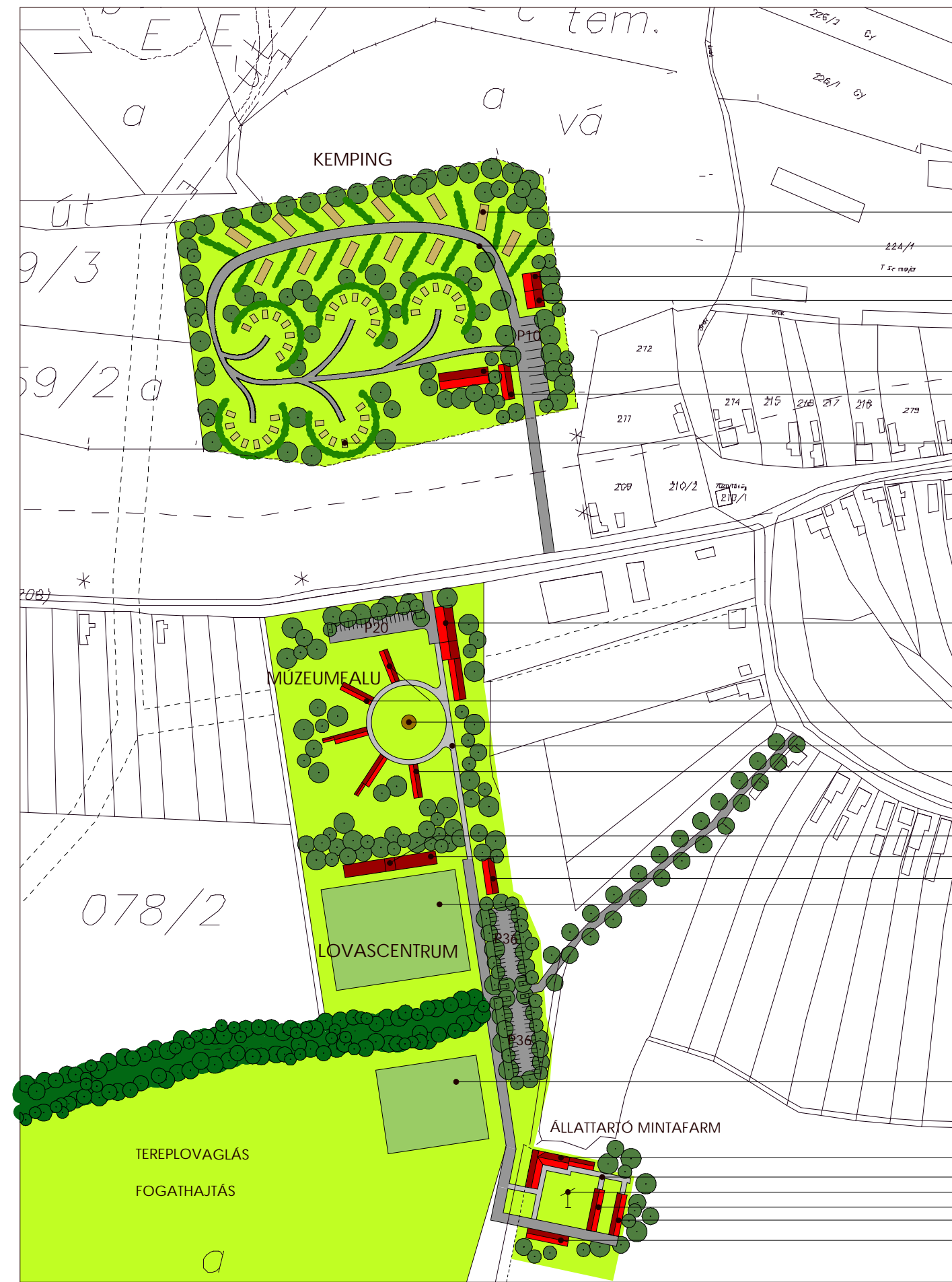
ERBO-PLAN MÉRNÖKI SZOLGÁLTATÓ KFT.
 GYULA, DOBOS ISTVÁN U. 8.

EZEN TERV AZ ERBO-PLAN KFT. SZELLEMI TERMÉKE. AZ 1999. ÉVI LXXVI. TÖRVÉNY ÉRTELMEBEN SZERZŐI JOGVÉDELLEM ALATT ÁLL, FELHASZNÁLÁSA CSAK A P.T.K. 409 § (3) BEK. ALAPJÁN TÖRTÉNHEK.

MÉRÉ TARÁNY: M 1:3000	MEGBÍZÓ: FETIKÖVIZIG
MUNKA MEGNEVEZÉSE: Csegöld-Csengersima Ökopark, Tájérendezési tanulmány	
RAJZ MEGNEVEZÉSE: GOLFPÁLYA ÉS STRAND BEÉPÍTÉSI JAVASLATA	
MUNKASZÁM: 95 / 2007	RAJZSZÁM: 8/a
GYULA, 2008.01.	ÜGYVEZETŐ: Erdész Béla

Vezető tervező: Hamar József TR-1 13-027206
Tájtérvező: Szászné dr. Várkonyi Adrienn TK-04-0220
Közműtervező: Erdész Béla V3-1004-023-96
Elektromos tervező: Fekete Ferenc ENV-T04-0239
Környezetvédelmi tervező: Tárnok Barbara F-1202/2007 F-832/2008

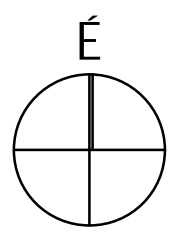
JELMAGYARÁZAT:

- LAKÓKOCSI HELY
- ASZFALT FELÜLET
- FŐZŐ-ES MOSOGATÓ HELYSÉG
- ZUHANYZÓ, WC
- KISZOLGÁLÓ ÉPÜLET
- FOGADÓÉPÜLET
- SÁTORHELY
- FOGADÓÉPÜLET
- KÉZMŰVES MŰHELYEK (FAZEKAS, KOVÁCS, SZÓVÓ, STB.)
- FA HARANGLÁB
- GYALOGÚT
- TÁJHÁZ
- BÍRÓI TRIBUN
- LELÁTÓ
- BÚFÉ
- DÍJUGRATÓ PÁLYA
- GYAKORLÓ PÁLYA
- TANYAÉPÜLET
- GYALOGÚT
- GÉMSKŰT
- BIRKAHODÁLY
- MARHA ISTÁLLÓ
- LÓ ISTÁLLÓ

JELMAGYARÁZAT:

- ÉPÜLET
- ASZFALT
- GYALOGÚT
- FA
- ERDŐ
- SOVENY

ERBO-PLAN MÉRNÖKI SZOLGÁLTATÓ KFT. GYULA, DOBOS ISTVÁN U. 8.		
EZEN TERV AZ ERBO-PLAN KFT. SZELLEMI TERMÉKE. AZ 1999. ÉVI LXXVI. TÖRVÉNY ÉRTELMÉBEN SZERZŐI JOGVÉDELEM ALATT ÁLL, FELHASZNÁLÁSA CSAK A P.T.K. 409 § (3) BEK. ALAPJÁN TÖRTÉNHEK.		
MÉRETARÁNY:	M 1:3000	MEGBÍZÓ: FETIKÓVIZIG
MUNKA MEGNEVEZÉSE:	Csegöld-Csengersima Ökopark, Tájérendezési tanulmány	
RAJZ MEGNEVEZÉSE:	MÚZEUMFALU, LOVASPÁLYA, KEMPING ÉS FALUSI VENDÉGHÁZ BEÉPÍTÉSI JAVASLATA	
MUNKASZÁM:	95 / 2007	RAJZSZÁM: 8/b
GYULA, 2008.01.	ÜGYVEZETŐ: Erdész Béla	
Vezető tervező: Hamar József TR-1 13-027206		Tájtérvező: Szászné dr. Várkonyi Adrienn TK-04-0220
Közműtervező: Erdész Béla V3-1004-023-96		Elektromos tervező: Fekete Ferenc ENV-T04-0239
Környezetvédelmi tervező: Tárnok Barbara F-1202/2007 F-832/2008		